

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Urząd Statystyczny w Rzeszowie

BADANIE OBSZARÓW TRANSGRANICZNYCH

Badanie obrotów towarów i usług w ruchu granicznym

Zeszyt metodologiczny zaopiniowany przez Komisję Metodologiczną GUS

RZESZÓW 2009

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Zespół redakcyjny:

Marek Cierpiat-Wolan, Władysław Wiesław Łagodziński, Elżbieta Wojnar, Józef Wojtak

Redakcja i skład komputerowy:

Edyta Giełbaga, Aleksandra Molenda

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

al. Niepodległości 208,
00-925 Warszawa
tel.: 22 608 30 00
<http://www.stat.gov.pl>

URZĄD STATYSTYCZNY W RZESZOWIE

ul. Jana III Sobieskiego 10, 35-959 Rzeszów
tel.: 17 853 52 10, fax: 17 853 51 57
e-mail: SekretariatUSRze@stat.gov.pl
<http://www.stat.gov.pl/rzesz>

PRZEDMOWA

Procesy integracyjne w Europie, przystąpienie Polski do Unii Europejskiej oraz strefy Schengen powodują, że statystyka obszarów transgranicznych nabiera szczególnego znaczenia. Odpowiada na wzrastające zapotrzebowanie informacyjne o terenach położonych po obu stronach granicy i jednocześnie służy wspieraniu rozwoju regionalnego oraz współpracy transgranicznej.

Zasadniczym elementem prowadzenia prac badawczych obszarów transgranicznych jest stworzenie spójnej infrastruktury informacyjnej dla tych obszarów. Istnieje jednak wiele problemów, wynikających między innymi z różnic metodologicznych, ograniczonej dostępności danych dla obszarów położonych po obu stronach granicy państwowej, niskiego stopnia porównywalności danych, zwłaszcza odnoszących się do zagadnień gospodarczych, czy braku informacji na danym poziomie agregacji w poszczególnych krajach.

W 2008 roku w ramach Urzędu Statystycznego w Rzeszowie powstał Ośrodek Badań Obszarów Transgranicznych i Statystyki Euroregionalnej. Ośrodek, budując spójny system badawczy omawianych obszarów, rozpoczął cykl wydawniczy dotyczący metodologii ich badania. Niniejszy zeszyt metodyczny poświęcony jest badaniu obrotów towarów i usług – nierejestrowanych na zgłoszeniach celnych – w ruchu granicznym na przejściach, gdzie podróżni poddawani są kontroli granicznej.

Przekazując Państwu to opracowanie, mamy nadzieję, że będzie ono pomocne zarówno przy realizacji prowadzonych badań, jak też przydatne użytkownikom informacji statystycznych.

Równocześnie składamy podziękowania Recenzentom oraz wszystkim osobom, które przyczyniły się do powstania i udoskonalenia niniejszego zeszytu.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

dr Marek Cierpień-Wolan

Rzeszów, listopad 2009 r.

SPIS TREŚCI

	Str.
Przedmowa	3
Wprowadzenie	5
I. Specyfika badań ankietowych na granicy	8
II. Cel badania	10
2.1. Cel i przydatność badania	10
2.2. Zakres podmiotowy badania	11
2.3. Zakres przedmiotowy badania	11
III. Opis metody badania	12
3.1. Źródła danych	12
3.2. Założenia do losowania próby	12
3.3. Sposób szacowania wyników	13
IV. Opis narzędzia badawczego	20
V. Zmienne występujące w badaniu	22
5.1. Opis zmiennych	22
5.2. Wskaźniki oraz metody ich obliczania	23
5.3. Stosowane systemy klasyfikacyjne	24
VI. Organizacja badania oraz sposób prezentacji danych	24
6.1. Organizacja badania	24
6.2. Sposób ujmowania i prezentacji danych	26
VII. Publikacja wyników	28
Definicje pojęć ogólnych	29
Bibliografia	30
Załączniki	31

WPROWADZENIE

Informacje o wydatkach cudzoziemców poniesionych na terenie odwiedzanego kraju, jak również obywateli danego kraju za granicą, są przedmiotem zainteresowania bankowych i statystycznych instytucji centralnych, a także organów władzy nie tylko w Europie, ale i na świecie. Dane te stanowią ważne, uzupełniające źródło informacji dla bilansu płatniczego, rachunków narodowych, są wykorzystywane przy formułowaniu założeń do polityki regionalnej, służą do opracowań analitycznych. W celu oszacowania tych wydatków wykorzystuje się dane o ruchu na granicach pochodzące ze źródeł administracyjnych czy uzyskanych w wyniku liczenia przejeżdżających pojazdów (przez ankietów lub urządzenia pomiarowe), informacje o rozliczeniach międzybankowych czy kartami płatniczymi, jak i wyniki badań ankietowych (prowadzonych na granicach, w miejscach zakwaterowania w czasie podróży, badań w gospodarstwach domowych). Wiele państw coraz częściej opiera swój system gromadzenia danych z tego zakresu na badaniach reprezentacyjnych (w tym prowadzonych na przejściach granicznych), czyli na pozyskiwaniu informacji bezpośrednio od respondentów. Organizacja i metodologia badań granicznych realizowanych w krajach, które mają „otwarte” granice państwowe (tzn. bez kontroli granicznej) jest odmienna od stosowanej dla badań przeprowadzanych na granicach, gdzie obowiązuje kontrola. Po wejściu Polski do strefy Schengen w końcu 2007 roku, RP posiada zarówno granice „otwarte”, będące wewnętrznymi granicami Unii Europejskiej, jak i granice, na których ruch graniczny osób i pojazdów podlega kontroli przez odpowiednie służby.

Przedmiotem niniejszego zeszytu jest omówienie metodologii badania obrotów towarów i usług – nierejestrowanych na zgłoszeniach celnych – w ruchu granicznym na przejściach, gdzie obowiązuje kontrola graniczna.

Do roku 1989 wyjazdy Polaków za granicę i przyjazdy cudzoziemców do naszego kraju były ściśle kontrolowane przez państwo i odbywały się na małą skalę. W wyniku transformacji ustrojowej nastąpiła zmiana polityki paszportowo-wizowej. Spowodowało to gwałtowne zwiększenie natężenia ruchu osób i pojazdów na polskich granicach. Tym samym powstało zapotrzebowanie na informacje o zjawiskach związanych z ruchem granicznym.

Odpowiadając na nowe potrzeby informacyjne, w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych Główny Urząd Statystyczny podjął badania ankietowe na granicach. Badanie wydatków cudzoziemców w Polsce, poprzedzone pracami przygotowawczymi w 1993 roku, prowadzono w latach 1994-2002. Ankietyzację prowadzono na granicach lądowych: północno-wschodniej, południowej i zachodniej, a granicę morską zaczęto badać

w 1998 roku. W pierwszym roku badania ankietyzacją objęci byli wyłącznie wyjeżdżający obywatele krajów sąsiadujących z Polską, od następnego badano już wszystkich obcokrajowców wyjeżdżających z Polski. W roku 1997 badanie rozszerzono o ankietyzację obywateli Polski powracających z zagranicy (w takim samym zakresie jak badano cudzoziemców), co umożliwiło dokonanie porównania eksportu i importu nierejestrowanego na dokumentach celnych SAD (Single Administrative Document – Jednolity Dokument Administracyjny)¹. Badanie prowadzono na wytypowanych przejściach granicznych 7 razy w każdym półroczu w wylosowanych dniach tak, że każdy dzień tygodnia wystąpił jeden raz w danym półroczu. Podczas wywiadu respondenci udzielali odpowiedzi m.in. na temat wysokości poniesionych wydatków na zakup towarów według grup asortymentowych, celu podróży, odległości od granicy miejsca zamieszkania oraz miejsca dokonania zakupów. Wyniki szacowano na podstawie danych otrzymanych z ankiet oraz informacji Straży Granicznej o liczbie Polaków i cudzoziemców przekraczających granicę.

W roku 2000 w ramach współpracy z EUROSTAT-em Główny Urząd Statystyczny przeprowadził przedpilotażowe badanie graniczne dotyczące wydatków podróźnych (Polaków powracających z zagranicy oraz cudzoziemców wyjeżdżających z Polski) i handlu przygranicznego.² Polska, w toku prac przygotowawczych poprzedzających badanie, została uznana jako jedyny spośród ośmiu rozpatrywanych krajów PHARE, w którym występował znaczący handel przygraniczny, a Główny Urząd Statystyczny posiadał doświadczenie w prowadzeniu badania na granicy. Badanie przedpilotażowe odbyło się w dwóch etapach i miało na celu określenie najlepszej metody pozyskiwania danych, udoskonalenie formy ankiety, sprawdzenie w terenie procedur oraz możliwości pozyskania informacji o handlu przygranicznym. Wyniki z badania zostały podsumowane przez ekspertów Unii Europejskiej, przedstawicieli GUS i służb celnych. Ustalono m.in. że cele granicznego badania w Polsce oraz prowadzonego przez EUROSTAT badania wydatków podróźnych

¹ Dokument SAD jest stosowany wyłącznie do rejestracji obrotów realizowanych z krajami trzecimi, niebędącymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej, w ramach systemu EXTRASTAT. Wprowadzony pierwotnie jako obowiązkowy w krajach EWG, a od 1 stycznia 1992 r. wymagany także w Polsce. Od 1 maja 2004 roku polskie podmioty, które uczestniczą w obrocie towarowym z krajami Unii, nie muszą przedstawiać dokumentu SAD. Do rejestracji obrotów realizowanych pomiędzy krajami UE służy deklaracja INTRASTAT. System INTRASTAT w Polsce funkcjonuje od 1 maja 2004 r., a w Unii Europejskiej od 1993 r.

² Na potrzeby tego badania handel przygraniczny został zdefiniowany, jako nieformalny transport towarów przez granice narodowe celem odsprzedaży z zyskiem osiągniętym dzięki różnicy cen w różnych krajach. Źródło: *Wydatki podróźnych i handel przygraniczny. Raport końcowy z badania przedpilotażowego*, EUROSTAT 2001.

i handlu przygranicznego w pewnym stopniu pokrywają się i prace mogłyby być kontynuowane³.

Badania ankietowe na polskich przejściach granicznych prowadzi również Instytut Turystyki. W 2008 roku objęci zostali nimi opuszczający Polskę zagraniczni turyści i odwiedzający jednodniowi (opuszczający Polskę) oraz powracający do kraju Polacy po jednodniowej wizycie za granicą. Przeprowadzono 8 tur badań, w każdym kwartale po 2. Każda tura badań obejmowała wybrane drogowe, lotnicze i morskie przejścia graniczne na wszystkich granicach Polski. Wyniki szacowano w oparciu o dane Straży Granicznej, wyniki obserwacji i pomiarów ruchu granicznego wykonanych przez Instytut Turystyki oraz miesięcznych danych Głównego Urzędu Statystycznego o liczbie cudzoziemców korzystających z obiektów zbiorowego zakwaterowania.

Badania graniczne mają istotne znaczenie w nowych uwarunkowaniach, zwłaszcza po przystąpieniu Polski do układu Schengen⁴, jak też podpisaniu Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o zasadach małego ruchu granicznego, co nastąpiło 28 marca 2008 r. W związku z zapotrzebowaniem informacyjnym dotyczącym obszarów przygranicznych, Główny Urząd Statystyczny – US Rzeszów w trzecim kwartale 2008 roku wznowił badanie obrotów towarów i usług w ruchu granicznym, początkowo na granicy polsko-ukraińskiej. Dokonano weryfikacji i modyfikacji dotychczasowej metodologii, dostosowano ją do aktualnych warunków i potrzeb.

Metodologię badania zaprezentowano w niniejszym zeszycie. Pierwszy rozdział został poświęcony specyfice badań ankietowych na granicy. W kolejnym rozdziale omówiono cel prowadzonego badania oraz jego zakres podmiotowy i przedmiotowy. W rozdziale trzecim przedstawiono zasadniczą część metodologii – opis metody badania. Kolejne dwa rozdziały opisują narzędzia badawcze oraz występujące zmienne. Organizację badania oraz sposób prezentacji danych przedstawiono w rozdziale szóstym. Rozdział siódmy poświęcony jest publikacji wyników.

Do przygotowania tego zeszytu wykorzystano m.in. doświadczenia uzyskane podczas prowadzenia badania pilotażowego obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej w III i IV kwartale 2008 roku oraz uwagi członków Komisji Metodologicznej GUS zgłoszone w dniu 24 października 2008 r.⁵ Wniesione uwagi miały

³ *Wydatki podróżnych i handel przygraniczny – Badanie przedpilotażowe. Raport z trzeciej misji, 19-21 lutego 2001*, EUROSTAT 2001.

⁴ Z dniem 21 grudnia 2007 r.; w portach lotniczych kontrola na granicach wewnętrznych została zniesiona od 30 marca 2008 r.

⁵ Protokół nr 2 z posiedzenia plenarnego Komisji Metodologicznej w dniu 24 października 2008 r.

charakter uzupełniający i doprecyzowujący w celu obniżenia prawdopodobieństwa błędnego odczytania wyników badań. Komisja Metodologiczna zaleciła, aby badaniem obrotów towarów i usług w ruchu granicznym objąć wszystkie zewnętrzne granice Unii Europejskiej na terenie Polski, a tym samym badanie powinno być wprowadzone do programu badań statystycznych statystyki publicznej począwszy od 2009 roku. W grudniu 2008 roku US Rzeszów złożył wnioski o wpis do Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej:

- na rok 2009 – „Badanie obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej, z uwzględnieniem tzw. małego ruchu granicznego” jako badania nowego,
- na rok 2010 – „Badanie obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy zewnętrznej Unii Europejskiej na terenie Polski” jako badania stałego, kontynuowanego na granicy Polski z Ukrainą i rozszerzonego na granicę zewnętrzną Unii Europejskiej na terenie Polski, tj. o granice z Białorusią i Rosją. Badanie to zostało włączone do projektu PBSSP na rok 2010.

I. SPECYFIKA BADAŃ ANKIETOWYCH NA GRANICY

Ankietyzacja jest podstawowym sposobem badania obrotów towarów i usług w ruchu granicznym. Badania ankietowe prowadzone na granicy posiadają swoją specyfikę. Jest to bardzo ważna kwestia, która ma duży wpływ na organizację badania, jak również na ograniczenie doboru metod badawczych.

Najważniejszym i zarazem najtrudniejszym elementem w badaniach ankietowych na granicy jest pozyskanie respondenta. Spośród osób przekraczających granicę należy wybrać te, które powinny być objęte ankietyzacją (odpowiednio Polacy lub cudzoziemcy), a następnie przeprowadzić wywiad. W badaniach granicznych jest to niełatwe, gdyż badane są osoby podróżujące, będące w drodze, w trakcie przekraczania granicy, zwykle śpieszące się i zdenerwowane oczekiwaniem w kolejce na odprawę celną oraz paszportową. Dodatkowym obciążeniem jest duże natężenie ruchu. Presja czasu ma miejsce szczególnie w sytuacji, kiedy ankietyzacja jest dokonywana po odprawie paszportowej i celnej, a podróżujący chcą jak najszybciej opuścić przejście.

W trakcie badania pilotażowego na granicy polsko-ukraińskiej w 2008 roku zaobserwowano, iż pewien wpływ na rozkład natężenia ruchu w ciągu doby ma obsada przejść granicznych, a w szczególności obecność dodatkowych patroli kontrolnych. W okresach prowadzenia bardziej szczegółowej kontroli następowało zmniejszenie się ruchu granicznego. W zależności od subiektywnej oceny sytuacji na przejściu przez osoby

przekraczające granicę, ruch graniczny nasilał się bądź zmniejszał. Szczególnie osoby przekraczające często granicę skłonne były oczekiwać w okolicy przejścia kilka godzin na przekroczenie granicy, mimo, iż nie występowały ku temu techniczne przeszkody.

Kolejną kwestią jest ryzyko związane z występowaniem sytuacji niebezpiecznych dla ankietatorów, zwłaszcza w późnych porach dnia i nocą. Bywa, że zdarzają się osoby zakłócające spokój i porządek, będące pod wpływem alkoholu. Utrudniają one wykonywanie czynności służbowych na przejściu granicznym oraz negatywnie oddziałują na otoczenie. Odbija się to również niekorzystnie na pracy ankietatorów i pozyskiwaniu informacji od respondentów. Największe trudności występują przy ankietyzacji osób podróżujących koleją, a dodatkową barierą jest fakt, że potencjalni respondenci przebywają w wagonach sypialnych.

Przeprowadzanie wywiadów na granicy odbywa się zwykle na otwartej przestrzeni, w różnych warunkach atmosferycznych (upał, chłód, wiatr, opady deszczu itd.), co stanowi dodatkowe utrudnienie w pracy ankietera i pozyskaniu respondentów. Niekorzystne warunki pogodowe sprawiają między innymi to, że część kierowców – potencjalnych respondentów – nie uchyla szyb w samochodach, co uniemożliwia przeprowadzenie ankietyzacji.

Ankietery na przejściu granicznym powinni być widoczni i odpowiednio oznakowani, np. wyposażeni w plakietkę ze zdjęciem, jednakowe kamizelki, elementy odblaskowe.

Podczas badań na przejściach granicznych stosuje się zasadę, że funkcjonariusze służb granicznych i celnych nie uczestniczą bezpośrednio w procesie ankietyzacji. Zwiększa to respondentom swobodę w udzielaniu informacji.

Ważnym elementem badania jest sama ankieta. Dla uzyskania właściwego efektu ankieta powinna być zaprojektowana w sposób jak najprostszy i przejrzysty. Musi być stosunkowo krótka i czytelna, zawierać jasno sformułowane pytania. Powinna być łatwa w wypełnieniu. Zbyt długa, zawierająca wiele pytań, skomplikowana i mało czytelna ankieta budzi zniechęcenie u potencjalnych respondentów i w praktyce negatywnie wpływa na wyniki badania. W przypadku objęcia badaniem cudzoziemców, ankieta musi być oczywiście dostępna w odpowiednich wersjach językowych.

Badania graniczne wymagają zaangażowania odpowiednio przeszkolonych, doświadczonych, profesjonalnych ankietatorów dla zapewnienia dobrej jakości pozyskiwanych informacji.

II. CEL BADANIA

2.1. CEL I PRZYDATNOŚĆ BADANIA

Celem badania obrotów towarów i usług w ruchu granicznym jest uzyskanie informacji od cudzoziemców opuszczających Polskę i Polaków powracających do kraju na temat wysokości poniesionych wydatków na zakup towarów i opłacenie usług wraz z określeniem struktury dokonanych wydatków odpowiednio związanych z pobytem w Polsce i z pobytem za granicą. Badane są obroty nierejestrowane na zgłoszeniach celnych na lądowych przejściach granicznych, gdzie obowiązuje kontrola.

Dodatkowo, badanie ma również dostarczyć informacji na temat odległości od granicy miejsca zamieszkania i miejsca dokonania zakupów, częstotliwości przekraczania granicy, celu i długości pobytu, kraju zamieszkania (w przypadku cudzoziemców) i kraju pobytu (w przypadku Polaków). W przypadku cudzoziemców badanie ma także na celu pozyskanie informacji o posiadaniu Karty Polaka.⁶

Wyniki badania obrotów towarów i usług w ruchu granicznym są równocześnie pomocne w sformułowaniu odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy i w jakim stopniu zjawiska związane z ruchem granicznym wpływają na gospodarkę i warunki życia na obszarach przygranicznych?
2. Jaki jest zasięg oddziaływania zjawisk związanych z ruchem granicznym? – Próba delimitacji obszarów oddziaływania granicy.
3. Jaki wpływ na ruch graniczny i zjawiska z nim związane będzie miało wejście w życie przepisów dotyczących małego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach lądowych Unii Europejskiej na terenie Polski?⁷

Wyniki badania wykorzystywane są również do kształtowania polityki regionalnej. Pozyskane w badaniu informacje służą m.in. organom władzy rządowej oraz władzom samorządowym w regionach przygranicznych do formułowania założeń strategii rozwoju.

⁶ Dotyczy obywateli krajów wymienionych w Ustawie o Karcie Polaka z dnia 7 września 2007 r., DzU z dnia 28 września 2007 r., nr 180, poz. 1280, z późn. zm., tj. Republiki Armenii, Republiki Azerbejdżańskiej, Republiki Białoruś, Republiki Estońskiej, Gruzji, Republiki Kazachstanu, Republiki Kirgiskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Mołdowy, Federacji Rosyjskiej, Republiki Tadżykistanu, Turkmenistanu, Ukrainy albo Republiki Uzbekistanu.

⁷ Rozporządzenie nr 1931/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. ustanawiające przepisy dotyczące małego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach lądowych państw członkowskich i zmieniające postanowienia Konwencji z Schengen (Dz.Urz. UE nr L 29/3 z dnia 3 lutego 2007 r.); Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o zasadach małego ruchu granicznego z dnia 28 marca 2008 r.

Wyniki badania mogą być przydatne do oszacowania wielkości importu i eksportu nierejestrowanego na zgłoszeniach celnych, stanowią uzupełnienie informacji statystycznej o obrotach oficjalnego handlu zagranicznego na badanych odcinkach granic.

2.2. ZAKRES PODMIOTOWY BADANIA

Badaniem są objęte osoby przekraczające zewnętrzną granicę lądową Unii Europejskiej na terenie Polski, tj. cudzoziemcy (mieszkający stale za granicą) opuszczający Polskę oraz Polacy (mieszkający stale w Polsce) powracający do kraju.

Badane są osoby przekraczające granicę drogą lądową: samochodami osobowymi, autokarami, motocyklami, pieszo oraz koleją. Do osób przekraczających granicę pieszo zaliczono również rowerzystów i osoby niepełnosprawne, poruszające się na wózkach inwalidzkich.

Nieuwzględnienie w badaniu obrotów towarów i usług w ruchu granicznym osób przekraczających wschodnią granicę Polski drogą powietrzną nie ma istotnego wpływu na wyniki badań w aspekcie regionalnym. Lotniska zlokalizowane w województwach wschodniej Polski aktualnie nie posiadają bezpośrednich połączeń lotniczych ze wschodnimi sąsiadami.⁸

2.3. ZAKRES PRZEDMIOTOWY BADANIA

Przedmiotem badania są:

- wydatki cudzoziemców w Polsce oraz Polaków za granicą poniesione na zakup towarów oraz pozostałe wydatki (w tym m.in. na opłacenie usług noclegowych i gastronomicznych).
- Badanie dotyczy wartości obrotów nierejestrowanych na zgłoszeniach celnych;
- odległość od granicy miejsca zamieszkania oraz miejsca dokonania zakupów;
 - częstotliwość przekraczania granicy;
 - cel i długość pobytu;
 - kraj zamieszkania – w przypadku cudzoziemców, kraj pobytu – w przypadku Polaków.

Ponadto cudzoziemcy pytani są o posiadanie Karty Polaka.

⁸ Wyniki badania pilotażowego obrotów towarów i usług w ruchu granicznym w 2008 roku pokazują, że około 94% Polaków ponoszących wydatki za granicą i około 89% cudzoziemców dokonujących zakupów w Polsce mieszkało w odległości do 170 km od granicy, tzn. w odległości zbliżonej do rozpiętości województwa podkarpackiego czy lubelskiego.

Badany jest asortyment towarów i usług cieszących się największym popytem odpowiednio wśród Polaków i cudzoziemców przekraczających granicę. Stąd występują różnice pomiędzy asortymentem, o który pytani są cudzoziemcy i Polacy.

W przypadku podania przez respondentów wartości wydatków w walutach obcych jest ona przeliczana na złotówki według średniego kursu Narodowego Banku Polskiego obowiązującego w dniu badania.

III. OPIS METODY BADANIA

3.1. ŹRÓDŁA DANYCH

Podstawowym i zarazem pierwotnym źródłem informacji w badaniu obrotów towarów i usług w ruchu granicznym są ankiety: Ankieta PL i Ankieta C. Do szacowania wyników tego badania wykorzystywane są wtórnie wyniki badania dotyczącego ruchu granicznego oraz uzupełniające informacje Straży Granicznej dotyczące ruchu granicznego na przejściach granicznych w dniach, w których prowadzona jest ankietyzacja.

Dane pozyskiwane są od respondentów objętych badaniem przez ankietatorów statystyki publicznej. Ankietyzacja odbywa się bezpośrednio na przejściach granicznych wytypowanych do przeprowadzenia badania. Badane są wylosowane osoby (Polacy i cudzoziemcy) przekraczające granicę. Ankiety wypełniane są samodzielnie przez respondentów, bądź też przez ankietatorów w trakcie przeprowadzania wywiadu.

Formularze ankiet (odrębne dla cudzoziemców i Polaków) przedstawiono w załączniku nr 1.

3.2. ZAŁOŻENIA DO LOSOWANIA PRÓBY

Przed przystąpieniem do realizacji badania na granicy bardzo ważną sprawą jest rozeznanie specyfiki poszczególnych przejść granicznych, a zwłaszcza ich lokalizacji oraz rodzaju i organizacji ruchu. W dalszej kolejności typowane są przejścia, na których prowadzone jest badanie.

Istotna jest również znajomość specyfiki badań ankietowych na granicy. Przesłanki praktyczne, związane z kosztami badania i możliwościami technicznymi nie pozwalają, by prowadzić ankietyzację przez cały okres objęty badaniem. Konieczne jest jej ograniczenie do wybranych dni, a w praktyce kilkugodzinnych przedziałów czasu pokrywających się z dziennymi zmianami roboczymi Straży Granicznej. Istotnym elementem w projektowaniu

badania jest wobec tego ustalenie dni, w jakich należy przeprowadzić ankietyzację. Jest to o tyle ważne, że w ciągu roku zmienia się natężenie ruchu oraz wielkość i struktura wydatków.

Ankietyzacja jest prowadzona w okresach kwartalnych, w wylosowanych dniach tygodnia z ogólnej liczby dni w danym okresie. W każdym z kwartałów ankietyzacja w kolejnych dniach tygodnia odbywa się jeden raz.

Zastosowano dwustopniowy schemat losowania elementów do próby z wyodrębnieniem warstw. W pierwszej kolejności losowane są dni (przedziały czasu) poddawane badaniu, a następnie losowane są osoby spośród przekraczających granicę. Warstwy zostały wyodrębnione ze względu na dni tygodnia oraz przejścia graniczne i rodzaj ruchu. Dla każdej warstwy badany jest jeden, losowo wybrany, 12-godzinny okres w kwartale, pokrywający się z dzienną zmianą roboczą służb granicznych (7.00-19.00). Jednakowy sposób doboru próby stosowany jest dla badania Polaków i cudzoziemców.

Dla każdej wylosowanej zmiany (jednostki losowania I stopnia uczestniczącej w badaniu) wybierana jest próba osób poddawanych badaniu za pomocą losowania systematycznego. W przypadku odmowy udziału w badaniu osoby wylosowanej, badana jest osoba kolejna. Dla poszczególnych przejść granicznych zostały ustalone interwały losowania z uwzględnieniem przewidywanej wielkości natężenia ruchu podróżnych na poszczególnych przejściach i możliwości ankietera przeprowadzenia wywiadu w określonym czasie.

Do losowania nie są brane dni niereprezentatywne, np. święta państwowe i religijne. Losowanie dni tygodnia w kwartale do badania odbywa się za pomocą odpowiedniego generatora.

W każdym wylosowanym dniu ankietyzacja prowadzona jest jednocześnie na wszystkich przejściach granicznych objętych badaniem.

3.3. SPOSÓB SZACOWANIA WYNIKÓW

Wyniki badania obrotów towarów i usług w ruchu granicznym opracowywane są za poszczególne kwartały, okresy półroczne oraz roczne.

Podstawę szacowania wyników stanowią dane uzyskane z ankiet oraz informacje ze Straży Granicznej odnośnie ruchu granicznego dotyczące odpowiednich przejść, z uwzględnieniem sposobu przekroczenia granicy. Dane te obejmują liczbę obywateli Polski i cudzoziemców przekraczających granicę według przejścia, kierunku i rodzajów ruchu

(sposobu przekroczenia granicy) w badanym kwartale i w ciagu 12-godzinnych zmian, w czasie ktorzych odbywala sie ankietyzacja.

Dane uogolniane sa osobno dla Polakow i cudzoziemcow w kazdej warstwie. Wyniki dla wojewodztw obliczane sa na podstawie wynikow ze wszystkich warstw.

W badaniu obrotow towarow i uslug w ruchu granicznym zastosowano dwustopniowy schemat losowania z wyodrebnieniem warstw. Warstwy zostaly wyodrebnione ze wzgledu na narodowosc (Polacy, cudzoziemcy), przejscia graniczne i rodzaj ruchu (np. Korczowa, drogowe).

Zalozmy, ze $N_{ij(s)}$ jest rzeczywista liczba osob przekraczajacych granice w j -tym dniu tygodnia i -tego kwartalu w warstwie s , a $n_{ij(s)}$ jest ankietowana liczba osob przekraczajacych granice w j -tym dniu tygodnia i w i -tym kwartale w warstwie s , $i=1,2,\dots,4$, $j=1,2,\dots,7$. Oznaczmy przez $N_{i(s)}$ liczbe osob przekraczajacych granice na danym przejsciui dla danego typu ruchu w i -tym kwartale.

Nie sa znane wartosci $N_{ij(s)}$ – sa one szacowane przy wykorzystaniu informacji o liczbie osob przekraczajacych granice w warstwie s , w i -tym kwartale oraz w trakcie badanej 12-godzinnnej zmiany reprezentujacej j -ty dzien tygodnia. Wartość $N_{ij(s)}$ estymowana jest wzorem:

$$N_{ij(s)} = N_{i(s)} \cdot \frac{M_{ij(s)}}{\sum_{j=1}^7 M_{ij(s)}}, \quad (1)$$

gdzie:

$N_{i(s)}$ – jest dla warstwy s , liczba osob przekraczajacych granice w ciagu calego i -tego kwartalu (dane Strazy Granicznej),

$M_{ij(s)}$ – jest liczba osob w warstwie s , ktora przekroczyla granice w badanym j -tym dniu tygodnia i -tego kwartalu, w czasie trwania zmiany, podczas ktorej prowadzono badanie.

Przez Z oznaczmy zbior wszystkich kategorii uogolniania. Cechy kategoryzujace przekraczajacych granice, wedlug ktorzych wykonywane sa uogolnienia (definiujace zbiory Z) to:

- kraj zamieszkania (pobytu stalego) – dla cudzoziemcow,
- kraj pobytu za granica – dla Polakow,
- cel wizyty,

- czas pobytu,
- odległość od granicy miejsca dokonania zakupów,
- odległość od granicy miejsca zamieszkania,
- częstotliwość przekraczania granicy,
- posiadanie Karty Polaka – w przypadku cudzoziemców.

Jeśli $G_{ij(s)}(z)$ jest nieznaną liczbą osób przekraczających granicę, które posiadają cechę kategorii uogólniania $z \in Z$, $g_{ij(s)}(z)$ jest liczbą osób ankietowanych, które posiadają cechę kategorii z , to możemy zapisać:

$$\frac{G_{ij(s)}(z)}{N_{ij(s)}} = \frac{g_{ij(s)}(z)}{n_{ij(s)}}, \quad (2)$$

a stąd:

$$G_{ij(s)}(z) = \frac{N_{ij(s)}}{n_{ij(s)}} \cdot g_{ij(s)}(z) = w_{ij(s)} \cdot g_{ij(s)}(z). \quad (3)$$

gdzie:

$w_{ij(s)} = \frac{N_{ij(s)}}{n_{ij(s)}}$ – jest wagą uogólniającą przypisaną osobom badanym należącym do warstwy s , w i -tym kwartale i j -tym dniu tygodnia.

Liczba osób przekraczających granicę, należących do badanej kategorii z uogólniana jest wzorem:

$$L_s(z) = \sum_i \sum_j G_{ij(s)}(z). \quad (4)$$

Ogólna liczba osób $L(z)$ przekraczających granicę, należących do badanej kategorii z , w całym roku jest sumą oszacowań $L_s(z)$, tzn.:

$$L(z) = \sum_s L_s(z). \quad (5)$$

Uogólnianie wydatków dokonywane jest w takich samych kategoriach przekraczających granicę jak w przypadku liczby osób przekraczających granicę, tj.:

- kraj zamieszkania (pobytu stałego) – dla cudzoziemców,
- kraj pobytu za granicą – dla Polaków,
- cel wizyty,
- czas pobytu,
- odległość od granicy miejsca dokonania zakupów,

- odległość od granicy miejsca zamieszkania,
- częstotliwość przekraczania granicy,
- posiadanie Karty Polaka – w przypadku cudzoziemców.

Jeśli $x_{ij(s)}(k, z)$ jest wartością wydatków poniesionych przez k -tego ankietowanego, $k=1, 2, \dots, n_{ij(s)}$, należącego do kategorii z (np. wydatki na wyroby tytoniowe osoby posiadającej Kartę Polaka), to wydatki dla poszczególnych kategorii osób przekraczających granicę uogólniane są zgodnie ze wzorem:

$$T_s(z) = \sum_i \sum_j G_{ij(s)}(z) \cdot \bar{x}_{ij(s)}(z), \quad (6)$$

gdzie:

$\bar{x}_{ij(s)}(z)$ – oznacza średnią wartość wydatków poniesionych w i -tym dniu j -tego kwartału przez osobę ankietowaną należącą do kategorii z , którą opisuje zależność:

$$\bar{x}_{ij(s)}(z) = \frac{\sum_{k=1}^{g_{ij(s)}(z)} x_{ij(s)}(k, z)}{g_{ij(s)}(z)}. \quad (7)$$

Stąd i z warunku (3) mamy:

$$T_s(z) = \sum_i \sum_j w_{ij(s)} \cdot g_{ij(s)}(z) \cdot \frac{\sum_{k=1}^{g_{ij(s)}(z)} x_{ij(s)}(k, z)}{g_{ij(s)}(z)}, \quad (8)$$

zatem:

$$T_s(z) = \sum_i \sum_j \sum_{k=1}^{g_{ij(s)}(z)} w_{ij(s)} \cdot x_{ij(s)}(k, z). \quad (9)$$

Ogólna wartość wydatków $T(z)$ osób przekraczających granicę, należących do badanej kategorii z w całym roku, jest sumą oszacowań $T_s(z)$, tzn.:

$$T(z) = \sum_s T_s(z). \quad (10)$$

Ze względu na specyfikę badania na przejściach kolejowych zaistniała konieczność indywidualnego podejścia do szacowania wydatków na tych przejściach. Przyjmuje się, że po przeprowadzeniu badań na przejściach kolejowych przez okres jednego-dwóch kwartałów i rozpoznaniu prawidłowości występujących na danym przejściu kolejowym, do szacowania wyników bierze się odpowiednią podpróbę z sąsiadującego przejścia drogowego.

Metoda szacowania wariancji wyników uwzględnia zmienność wartości badanych zmiennych pomiędzy jednostkami losowania I stopnia. Ponieważ w jednym kwartale w danej warstwie badana jest tylko jedna jednostka losowania I stopnia, więc podanie szacunków precyzji wyników badania jest możliwe dopiero po zrealizowaniu pełnego cyklu rocznego badania.

Oznaczmy przez $X_{ij(s)}(k)$ wielkość wydatków ogółem poniesionych przez k -tego ankietowanego w j -tym dniu tygodnia i w i -tym kwartale w warstwie s , $k=1,2,\dots,n_{ij(s)}$.

Niech:

$$W_{ij(s)} = \sum_{k=1}^{n_{ij(s)}} X_{ij(s)}(k) \quad (11)$$

będzie sumą wydatków ogółem osób ankietowanych w j -tym dniu tygodnia i w i -tym kwartale w warstwie s , wówczas:

$$\frac{W_{ij(s)}}{n_{ij(s)}} \quad (12)$$

jest estymacją średniej wysokości wydatków ogółem pojedynczego ankietowanego w j -tym dniu tygodnia i w i -tym kwartale w warstwie s , natomiast:

$$T_{ij(s)} = \frac{N_{ij(s)}}{n_{ij(s)}} \cdot W_{ij(s)} \quad (13)$$

jest oszacowaniem wysokości wydatków ogółem, poniesionych przez osoby przekraczające granicę w j -tym dniu tygodnia i w i -tym kwartale dla warstwy s .

Estymacją ogólnej wysokości wydatków T_s w warstwie s jest suma oszacowań $T_{ij(s)}$, tzn.:

$$T_s = \sum_i \sum_j T_{ij(s)} = \sum_i \sum_j \frac{N_{ij(s)}}{n_{ij(s)}} \cdot \sum_{k=1}^{n_{ij(s)}} X_{ij(s)}(k). \quad (14)$$

Estymacją ogólnej wysokości wydatków T w całym roku, w badaniu jest suma oszacowań T_s , tzn.:

$$T = \sum_s T_s. \quad (15)$$

Założmy, że $N_s = \sum_i \sum_j N_{ij(s)}$ jest sumaryczną rzeczywistą liczbą osób przekraczających granicę w danym roku w warstwie s i $n_s = \sum_i \sum_j n_{ij(s)}$ jest sumaryczną liczbą osób ankietowanych w danym roku w warstwie s .

Jeżeli próbka jest tak dobrana, że:

$$\frac{N_{ij(s)}}{n_{ij(s)}} = w_{ij(s)} \quad (16)$$

nie zależą od i i j , tzn. jeżeli $w_{ij(s)} = \frac{N_s}{n_s}$, to T_s redukuje się do:

$$T_0 = \frac{N_s}{n_s} \cdot \sum_i \sum_j \sum_{k=1}^{n_{ij(s)}} X_{ij(s)}(k), \quad (17)$$

tj. do średniej wysokości wydatków ogółem $\frac{1}{n_s} \sum_i \sum_j \sum_{k=1}^{n_{ij(s)}} X_{ij(s)}(k)$, pomnożonej przez rzeczywistą liczbę osób przekraczających granicę N_s dla danej warstwy s .

W celu oszacowania średnich błędów kwadratowych estymatorów T_s i T_0 dla obserwacji $X_{ij(s)}(k)$ wydatków ogółem osób ankietowanych w j -tym dniu tygodnia i w i -tym kwartale, w warstwie s przyjmujemy następujące założenia, przeniesione z modelu dwukierunkowej klasyfikacji:

$$X_{ij(s)}(k) = \mu_{ij(s)} + e_{ijk(s)}, \quad (18)$$

gdzie $\mu_{ij(s)}$ jest nieznaną wartością oczekiwaną wydatków ogółem pojedynczej osoby przekraczającej granicę w j -tym dniu tygodnia i w i -tym kwartale dla warstwy s , natomiast $e_{ijk(s)}$ są błędami losowymi o wartości średniej 0 i wariancji σ_s^2 . Parametr określający ogólną wartość wydatków ogółem osób przekraczających granicę w danym roku w warstwie s zdefiniowany jest w następujący sposób:

$$\theta_s = \sum_i \sum_j N_{ij(s)} \mu_{ij(s)}. \quad (19)$$

Rozważmy zdefiniowane wyżej (14) i (17) dwa estymatory parametru θ :

$$T_s = \sum_i \sum_j T_{ij(s)} = \sum_i \sum_j \frac{N_{ij(s)}}{n_{ij(s)}} \cdot \sum_{k=1}^{n_{ij(s)}} X_{ij(s)}(k), \quad (20)$$

$$T_0 = \frac{N_s}{n_s} \sum_i \sum_j \sum_{k=1}^{n_{ij(s)}} X_{ij(s)}(k). \quad (21)$$

Wartość oczekiwana wynosi:

$$E(T_s) = \sum_i \sum_j \frac{N_{ij(s)}}{n_{ij(s)}} \cdot \sum_{k=1}^{n_{ij(s)}} \mu_{ij(s)} = \theta_s, \quad (22)$$

tzn., że T_s jest estymatorem nieobciążonym ogólnej wartości wydatków osób przekraczających granicę w danym roku w danej warstwie s , podczas gdy:

$$E(T_0) = \frac{N_s}{n_s} \sum_i \sum_j \sum_{k=1}^{n_{ij(s)}} \mu_{ij(s)} = \frac{N_s}{n_s} \sum_i \sum_j n_{ij(s)} \mu_{ij(s)}, \quad (23)$$

tzn., że T_0 jest estymatorem obciążonym θ_s , a obciążenie to wynosi:

$$E(T_0) - \theta_s = \sum_i \sum_j \left(\frac{N_s \cdot n_{ij(s)}}{n_s} - N_{ij(s)} \right) \cdot \mu_{ij(s)}. \quad (24)$$

Obciążenie to jest zerowe wtedy i tylko wtedy, gdy $\mu_{ij(s)} = \mu$ nie zależy od i i j , tzn. gdy średnie wydatki ogółem osób przekraczających granicę w warstwie s , nie zależą od kwartału i dni tygodnia lub gdy próbka jest tak dobrana, że $\frac{N_{ij(s)}}{n_{ij(s)}} = \frac{N_s}{n_s}$ nie zależą od i i j . W tym drugim przypadku $T_s = T_0$.

Wariancje estymatorów T_s i T_0 mają postać:

$$Var(T_s) = \sum_i \sum_j \frac{N_{ij(s)}^2}{n_{ij(s)}} \cdot \sigma_s^2, \quad (25)$$

$$Var(T_0) = \frac{N_s^2}{n_s} \cdot \sigma_s^2, \quad (26)$$

gdzie σ_s^2 jest wariancją obserwacji $X_{ij(s)}(k)$.

Średnie ryzyko kwadratowe $MSE(T_0)$, jako suma kwadratu obciążenia i wariancji ma postać:

$$MSE(T_0) = \left[\sum_i \sum_j \left(\frac{N_s \cdot n_{ij(s)}}{n_s} - N_{ij(s)} \right) \mu_{ij(s)} \right]^2 + \frac{N_s^2}{n_s} \cdot \sigma_s^2. \quad (27)$$

Dla poszczególnych warstw obliczane są błędy bezwzględne:

$$SE_b(T_s) = \sqrt{Var(T_s)}, \quad (28)$$

$$SE_b(T_0) = \sqrt{MSE(T_0)} \quad (29)$$

i względne:

$$SE_w(T_s) = \frac{SE_b(T_s)}{T_s} \cdot 100\%, \quad (30)$$

$$SE_w(T_0) = \frac{SE_b(T_0)}{T_0} \cdot 100\% \quad (31)$$

oszacowań T_s i T_0 .

Oszacowane wartości wydatków i średnie błędy kwadratowe za III i IV kwartał 2008 roku przedstawiono w załączniku nr 2.

IV. OPIS NARZĘDZIA BADAWCZEGO

Przy projektowaniu każdej z dwóch rodzajów ankiet (patrz załącznik nr 1) uwzględniono specyfikę badań granicznych – ankiety są krótkie (jednostronicowe) i czytelne, praktyczne w stosowaniu. Posiadają jasno sformułowane pytania, spośród których większość to pytania zamknięte. Są łatwe w wypełnieniu zarówno dla pojedynczej osoby, jak i dla grupy osób podróżujących razem i razem ponoszących wydatki (np. rodziny). Doświadczenia krajowe i zagraniczne wskazują, że zasadne jest umożliwienie wypełnienia jednej анкеты dla grupy osób razem podróżujących, które mają problem z rozdzieleniem wspólnie poniesionych wydatków. Pierwsze badania testowe obrotów towarów i usług w ruchu granicznym przeprowadzono przy użyciu ankiet zróżnicowanych dla respondentów ze względu na sposób przekroczenia granicy: piesi, zmotoryzowani, podróżujący koleją. Zebrane doświadczenia wykorzystano do udoskonalenia ankiet. Ankietę ulepszono pod względem merytorycznym i technicznym, i ostatecznie wprowadzona została jedna ankieta dla Polaków (PL) i jedna dla cudzoziemców (C).

Zasadniczymi elementami treści ankiet dla Polaków są:

- sposób przekroczenia granicy (pieszo, zmotoryzowany, koleją),
- kraj pobytu za granicą,
- główny cel pobytu za granicą,
- liczba osób powracających do Polski (badaniu podlega pojedyncza osoba lub grupa osób, np. rodzina – wspólnie podróżująca i przekraczająca granicę, wspólnie ponosząca wydatki),
- czas pobytu za granicą (liczba dni),
- kwota wydana na zakup towarów żywnościowych, napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych oraz towarów nieżywnościowych, z wyszczególnieniem asortymentu,

- pozostałe wydatki związane z pobytem za granicą, w tym m.in. na opłacenie noclegu i usług gastronomicznych,
- odległość od granicy miejsca poniesienia wydatków,
- odległość od granicy miejsca zamieszkania,
- częstotliwość przekraczania granicy.

Zasadniczymi elementami treści ankiet dla cudzoziemców są:

- sposób przekroczenia granicy (pieszo, zmotoryzowany, koleją),
- kraj zamieszkania (stałego pobytu),
- główny cel wizyty w Polsce,
- liczba osób opuszczających Polskę (badaniu podlega pojedyncza osoba lub grupa osób, np. rodzina – wspólnie podróżująca i przekraczająca granicę, wspólnie ponosząca wydatki),
- w tym liczba osób posiadających Kartę Polaka,
- czas pobytu w Polsce (liczba dni),
- kwota wydana na zakup towarów żywnościowych i nieżywnościowych, z wyszczególnieniem asortymentu,
- pozostałe wydatki związane z pobytem w Polsce, w tym m.in. na opłacenie noclegu i usług gastronomicznych,
- odległość od granicy miejsca poniesienia wydatków,
- odległość od granicy miejsca zamieszkania,
- częstotliwość przekraczania granicy.

Dobór grup asortymentowych do badania jest wynikiem obserwacji popytu i podaży na określone produkty po obu stronach granicy. W związku z tym w treści pytań kierowanych do Polaków i cudzoziemców uzasadnione jest zróżnicowanie asortymentowe grup towarów i usług.⁹ Treść ankiety jest okresowo weryfikowana.

Wypełnienie ankiety jest dobrowolne i anonimowe. Informacje od respondentów są pozyskiwane na podstawie wywiadu lub samodzielnego wypełnienia ankiety przez respondenta. Ankieta dla cudzoziemców jest przetłumaczona na języki państw sąsiednich, na granicy z którymi prowadzone jest badanie oraz dodatkowo na język angielski, niemiecki i francuski.

⁹ Wstępne wyniki badania pilotażowego obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej w 2008 r. pokazują, że przytłaczająca większość wydatków została zakwalifikowana do proponowanych grup w treści ankiety: 93,6% wydatków Polaków i 96,6% wydatków cudzoziemców. Z ogólnej kwoty wydatków Polaków 2,0% przypadło na pozostałe towary żywnościowe, 1,1% na pozostałe towary nieżywnościowe i 3,3% na inne usługi. Natomiast w strukturze wydatków cudzoziemców 0,3% to pozostałe towary żywnościowe, 3,0% pozostałe towary nieżywnościowe i 0,1% to inne usługi.

V. ZMIENNE WYSTĘPUJĄCE W BADANIU

5.1. OPIS ZMIENNYCH

W badaniu obrotów towarów i usług w ruchu granicznym występują następujące kategorie zmiennych: mierzalne, niemierzalne i geograficzne.

Zmienne mierzalne to:

- liczba cudzoziemców opuszczających Polskę (w tym posiadających Kartę Polaka)/Polaków powracających do kraju,
- czas pobytu,
- kwota wydana na zakup towarów żywnościowych (ogółem i według badanego asortymentu), nieżywnościowych (ogółem i według badanego asortymentu), napojów alkoholowych, wyrobów tytoniowych oraz pozostałych wydatków (ogółem i według badanych rodzajów usług),
- odległość od granicy miejsca dokonania zakupów,
- odległość od granicy miejsca zamieszkania.

Zmienne te są ujmowane na formularzu bez znaku po przecinku.

W przypadku zmiennych **niemierzalnych** możliwy jest wybór jednego spośród kilku wariantów odpowiedzi. Zmiennymi niemierzalnymi występującymi w badaniu są:

- sposób przekroczenia granicy,
- główny cel wizyty w Polsce/pobytu za granicą,
- częstotliwość przekraczania granicy.

Zmienne geograficzne:

- przejście graniczne,
- województwo,
- kraj zamieszkania/kraj pobytu za granicą.

Zmienne występujące w badaniu są rejestrowane przez ankieterów według konkretnej daty badania, oddzielnie dla cudzoziemców i Polaków. W bazie zapisywane są również dodatkowe informacje: numer ankiety, dane o ankieterze (imię i nazwisko, numer legitymacji), dzień tygodnia oraz kwartał, za który obliczane są dane, symbol oddziału terenowego, przypisana waga.

Listę zmiennych wraz z symbolami przedstawiono w załączniku nr 3.

5.2. WSKAŹNIKI ORAZ METODY ICH OBLICZANIA

Otrzymywane od poszczególnych respondentów odpowiedzi na pytania zawarte w ankietach stanowią podstawę do uogólnienia wyników z badania. Agregacja danych odbywa się odrębnie dla każdego pytania, a poszczególne jej etapy dostarczają danych dla przekrojów przyjętych w założeniach do badania.

Oszacowane wysokości wydatków i cechy kategoryzujące przekraczających granicę podawane są w wartościach bezwzględnych w różnych przekrojach. Wybrane dane prezentowane są w postaci wskaźników dynamiki i udziałów procentowych.

Wskaźnik struktury jest to stosunek oszacowanej liczby osób ze względu na badaną cechę (np. odległość zamieszkania od granicy, posiadanie Karty Polaka) lub wartości grupy wydatków (np. wydatki na zakup towarów żywnościowych, wydatki na paliwo) do liczebności badanej populacji lub wysokości wydatków ogółem.

Oszacowane **przeciętne wydatki** jest to stosunek sumy estymowanych wydatków w danej kategorii do liczebności populacji. Szacowane przeciętne wydatki stosowane są do charakterystyki wydatków ponoszonych przez Polaków i cudzoziemców na poszczególne asortymenty towarów i usług.

Wskaźnik dynamiki jest to stosunek poziomu zjawiska (liczba osób, suma wydatków) w okresie badanym, do poziomu tego zjawiska w okresie przyjętym za podstawę porównań.

W badaniu obrotów towarów i usług w ruchu granicznym agregowanie danych polega na wyliczeniu jednej lub wielu statystyk, takich jak suma (osób, wydatków), średnia arytmetyczna itp., dla grup obserwacji wyznaczonych przez kategorie zmiennych grupujących. Dane podlegają agregacji ze względu na:

- obywatelstwo (Polacy, cudzoziemcy),
- przejścia graniczne, województwo i rodzaj ruchu,
- odległość od granicy miejsca zamieszkania,
- odległość od granicy miejsca dokonania zakupów,
- częstotliwość przekraczania granicy,
- cel przekroczenia granicy,
- czas pobytu,

w następujących kategoriach:

- liczba osób,
- wysokość wydatków,
- wydatki przypadające na 1 osobę.

5.3. STOSOWANE SYSTEMY KLASYFIKACYJNE

W badaniu obrotów towarów i usług w ruchu granicznym znaczna część pytań dotyczy wysokości poniesionych wydatków na konkretny cel, tj. na zakup wymienionych w ankietach grup towarów oraz na opłacenie usług. Tak więc spora część pojęć stosowanych w badaniu opisuje strukturę asortymentową. Sformułowania zawarte w ankietach usystematyzowano zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Spożycia Indywidualnego według Celu – COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose). W celu zapewnienia jednolitej interpretacji zakresu badanych grup asortymentowych opracowany został wykaz i objaśnienie grup towarów i usług zawartych w ankietach.

Część pytań w ankietach do badania obrotów towarów i usług nie jest związana z konkretnymi klasyfikacjami. Ich sformułowania wynikają ze specyfiki badania, np. odległość od granicy miejsca zamieszkania i miejsca dokonania zakupów, częstotliwość przekraczania granicy.

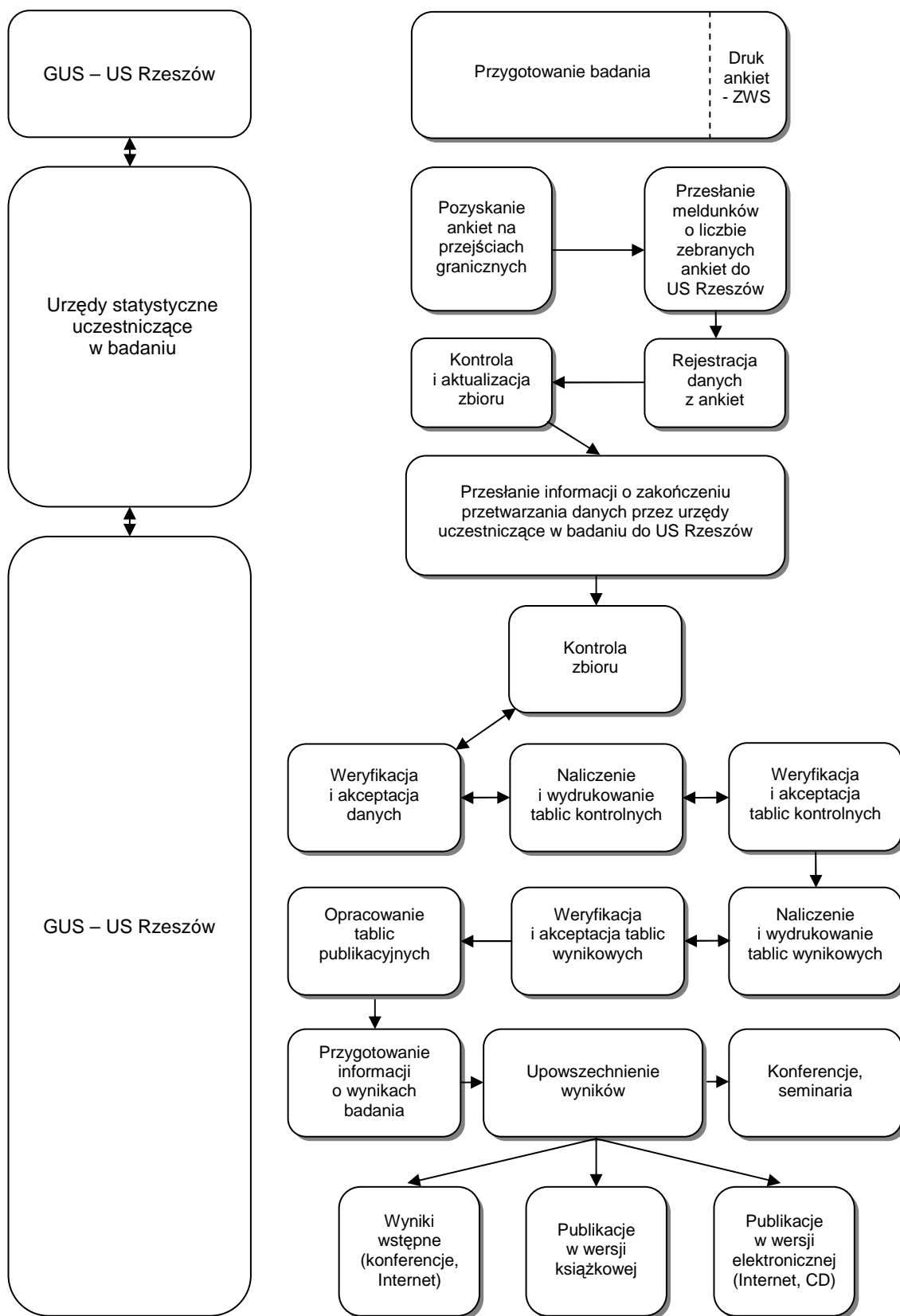
VI. ORGANIZACJA BADANIA ORAZ SPOSÓB PREZENTACJI DANYCH

6.1. ORGANIZACJA BADANIA

Badanie statystyczne prowadzone jest na podstawie ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (DzU z 1995 r. nr 88, poz. 439 z późn. zm.) oraz programu badań statystycznych statystyki publicznej na dany rok.

Badanie ankietowe obrotów towarów i usług w ruchu granicznym – nierejestrowanych na zgłoszeniach celnych – odbywa się 7 razy w każdym kwartale, w wylosowanych dniach tygodnia z ogólnej liczby dni w danym okresie. W każdym z kwartałów ankietyzacja w kolejnych dniach tygodnia odbywa się jeden raz. Dane zbierają ankieterzy w liczbie po 2 na każdy rodzaj ruchu (sposób przekraczania granicy). Szczegółowy terminarz organizacji badania, tj. przetwarzania informacji, opracowywania tablic wynikowych, publikacji wyników, postępowania ze zbiorami danych zawiera harmonogram badania. Dane zebrane w ankietach przekazywane są do jednostki wiodącej w terminie do 3 dni roboczego po każdej ankietyzacji. Tablice wynikowe opracowywane są w terminie do 30 dni roboczych, a wyniki upubliczniane są w terminie do 35 dni roboczych po okresie badawczym.

Schemat organizacji badania obrotów towarów i usług w ruchu granicznym

Jednostką wiodącą w realizacji badania jest Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Sprawuje on nadzór merytoryczny nad badaniem i koordynuje prace z nim związane. Jednostkami współpracującymi są urzędy statystyczne zlokalizowane w województwach, na terenie których znajdują się przejścia graniczne objęte badaniem. Do ich zadań należy m.in. przeprowadzanie ankietyzacji na przejściach granicznych, rejestracja danych i wstępna kontrola, przekazywanie meldunków do jednostki wiodącej, sporządzanie notatek informacyjnych z badania.

Urząd Statystyczny w Rzeszowie opracował system informatyczny pozwalający na opracowanie wyników badania. Przy pomocy tego systemu urzędy statystyczne biorące udział w badaniu dokonują rejestracji danych z ankiet oraz kontroli formalnej, rachunkowej i logicznej, a także aktualizacji (korekty). US Rzeszów dokonuje analizy i dalszej kontroli utworzonych zbiorów oraz opracowuje wyniki badania.

Schemat organizacji badania przedstawiono na stronie 25.

6.2. SPOSÓB UJMOWANIA I PREZENTACJI DANYCH

W przypadku badania obrotów towarów i usług w ruchu granicznym zbierane dane są anonimowe. Ankieterów obowiązuje przestrzeganie tajemnicy statystycznej.

Wyniki badania obrotów towarów i usług w ruchu granicznym opracowywane są za poszczególne kwartały, okresy półroczne oraz roczne. Ujmowane są w przekroju przejść granicznych i województw. Zatem mogą być agregowane na kilka sposobów. Udostępniane wyniki przedstawiane są jako wartości bezwzględne, w postaci wskaźników i udziałów procentowych.

Tablice opracowane na podstawie oszacowanych wyników badania zawierają m.in. następujące informacje:

- ogólna wartość wydatków (z uwzględnieniem struktury geograficznej – kraje, województwa, przejścia graniczne):
 - wydatki na towary żywnościowe razem oraz według asortymentu,
 - wydatki na towary nieżywnościowe razem oraz według asortymentu,
 - pozostałe wydatki, w tym na noclegi i usługi gastronomiczne;
- struktura przekraczających granicę według celu wizyty, odległości od granicy miejsca dokonania zakupów i miejsca zamieszkania oraz częstotliwości przekraczania granicy.

Oszacowane wyniki badania prezentowane są w następujących przekrojach:

Wyszczególnienie	Układ tablicy
Wartość i struktura wydatków poniesionych w Polsce przez cudzoziemców	Ogółem, zmotoryzowani, piesi, pasażerowie kolei
Wartość wydatków poniesionych w Polsce przez 1 cudzoziemca	Ogółem, zmotoryzowani, piesi, pasażerowie kolei
Wartość i struktura wydatków poniesionych przez cudzoziemców zmotoryzowanych	Ogółem, badane województwa, badane przejścia
Wartość i struktura wydatków poniesionych przez cudzoziemców pieszych	Ogółem, badane województwa
Wartość i struktura wydatków poniesionych przez cudzoziemców pasażerów kolei	Ogółem, badane województwa
Struktura procentowa cudzoziemców opuszczających Polskę według celu wizyty	Ogółem, badane województwa, badane przejścia
Struktura procentowa cudzoziemców opuszczających Polskę według częstotliwości przekraczania granicy	Ogółem, badane województwa, badane przejścia
Struktura procentowa cudzoziemców opuszczających Polskę według odległości od granicy miejsca zamieszkania oraz miejsca dokonania zakupów	Ogółem, badane województwa, badane przejścia
Wartość i struktura wydatków poniesionych za granicą przez Polaków	Ogółem, zmotoryzowani, piesi, pasażerowie kolei
Wartość wydatków poniesionych za granicą przez 1 Polaka	Ogółem, zmotoryzowani, piesi, pasażerowie kolei
Wartość i struktura wydatków poniesionych za granicą przez Polaków zmotoryzowanych	Ogółem, badane województwa, badane przejścia
Wartość i struktura wydatków poniesionych za granicą przez Polaków pieszych	Ogółem, badane województwa
Wartość i struktura wydatków poniesionych za granicą przez Polaków powracających koleją	Ogółem, badane województwa
Struktura procentowa Polaków według celów wizyty za granicą	Ogółem, badane województwa, badane przejścia

(dok.)

Wyszczególnienie	Układ tablicy
Struktura procentowa Polaków według częstotliwości przekraczania granicy	Ogółem, badane województwa, badane przejścia
Struktura procentowa Polaków powracających do kraju według odległości od granicy miejsca zamieszkania oraz miejsca dokonania zakupów	Ogółem, badane województwa, badane przejścia

VII. PUBLIKACJA WYNIKÓW

Odbiorcami informacji z badania obrotów towarów i usług w ruchu granicznym są między innymi przedstawiciele władz rządowych i samorządowych, środowiska naukowe, różne instytucje, osoby indywidualne, media. Wynikami z tego zakresu zainteresowani są również odbiorcy z państw sąsiednich.¹⁰

Informacje z wynikami badania obrotów towarów i usług w ruchu granicznym udostępniane są okresowo – według planu publikacji. Pierwszą publikacją, w której prezentowane są wyniki badania jest ukazująca się po każdym kwartale na stronie internetowej GUS (www.stat.gov.pl) informacja sygnałna. Prezentowane są w niej wyniki z badania w formie opisowej wzbogaconej ilustracją graficzną oraz podstawowe informacje o badaniu. Plan wydawniczy przewiduje udostępnianie wyników również w formie publikacji książkowych (w wersji papierowej i elektronicznej – CD, Internet). Publikacje, oprócz danych liczbowych zestawionych w formie tablic, zawierają komentarze oraz wykresy i mapy, jak również uwagi metodyczne.

Wykaz publikacji z badania obrotów towarów i usług w ruchu granicznym ujętych w planie wydawniczym na rok 2010 zawiera załącznik nr 4. W załączniku nr 5 przedstawiono informację sygnałną z wynikami badania obrotów towarów i usług za IV kwartał 2008 r.

¹⁰ Np. Komisja ds. Współpracy Przygranicznej działająca w ramach Polsko-Ukraińskiej Międzyrządowej Rady Koordynacyjnej ds. Współpracy Międzyregionalnej.

DEFINICJE POJĘĆ OGÓLNYCH

Delimitacja – szczegółowe określenie i wytyczenie granicy państwa, dokonywane przez specjalną komisję zgodnie z umową międzynarodową; rozgraniczanie czegoś, np. dzielnic, dóbr (łac. delimitatio).¹¹

Delimitować – przeprowadzać delimitację; rozgraniczać.¹²

Jednostka administracyjna – obszar geograficzny z władzami administracyjnymi uprawnionymi do podejmowania decyzji administracyjnych i politycznych dla tego obszaru w obrębie prawnych i instytucjonalnych ram państwa członkowskiego.¹³

Karta Polaka – jest dokumentem potwierdzającym przynależność do Narodu Polskiego. Może być przyznana osobie, która deklaruje przynależność do Narodu Polskiego i spełni warunki określone w Ustawie o Karcie Polaka.¹⁴

Mały ruch graniczny – regularne przekraczanie zewnętrznej granicy lądowej przez osoby zamieszkujące strefę przygraniczną w celu pobytu w strefie przygranicznej, na przykład ze względów społecznych, kulturalnych lub uzasadnionych powodów ekonomicznych lub ze względów rodzinnych, przez okres nieprzekraczający limitów czasu ustanowionych w rozporządzeniu.¹⁵

Region – wydzielony, stosunkowo jednorodny obszar odróżniający się od terenów przyległych określonymi cechami naturalnymi lub nabytymi (z łac. regio).¹⁶

Strefa przygraniczna – strefa, która nie sięga dalej niż 30 kilometrów od granicy. Jednostki podziału administracyjnego, które mają być uznane za strefę przygraniczną, są określane przez zainteresowane państwa w umowach dwustronnych. Jeżeli część którejkolwiek takiej jednostki jest położona między 30 a 50 kilometrem od linii granicy, uznaje się ją mimo to za część strefy przygranicznej.¹⁷

Transgraniczny – przekraczający granice państw, istniejący ponad granicami państw.¹⁸

Zezwolenie na przekraczanie granicy w ramach małego ruchu granicznego – specjalny dokument, który uprawnia mieszkańców strefy przygranicznej do przekraczania zewnętrznej granicy lądowej w ramach zasad małego ruchu granicznego. W celu wdrożenia zasad małego ruchu granicznego upoważnia się państwa członkowskie do zawierania umów dwustronnych z sąsiadującymi państwami trzecimi zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu.¹⁹

¹¹ Słownik wyrazów obcych, PWN SA, Warszawa 1995, s. 217.

¹² Tamże.

¹³ Rozporządzenie (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 roku w sprawie ustalenia wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), (Dz.Ur.UE nr L 154 z 21 czerwca 2003 r. z późn. zm.).

¹⁴ Ustawa o Karcie Polaka z dnia 7 września 2007 r. (Dz.U z dnia 28 września 2007 r., nr 180, poz. 1280, z późn. zm.).

¹⁵ Rozporządzenie nr 1931/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. ustanawiające przepisy dotyczące małego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach lądowych państw członkowskich i zmieniające postanowienia Konwencji z Schengen (Dz.Ur. UE nr L 29/3 z dnia 3 lutego 2007 r.).

¹⁶ Słownik wyrazów obcych, PWN SA, Warszawa 1995, s. 948.

¹⁷ Rozporządzenie nr 1931/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. ustanawiające przepisy dotyczące małego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach lądowych państw członkowskich i zmieniające postanowienia Konwencji z Schengen (Dz.Ur. UE nr L 29/3 z dnia 3 lutego 2007 r.).

¹⁸ www.sjp.pwn.pl

¹⁹ Rozporządzenie nr 1931/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. ustanawiające przepisy dotyczące małego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach lądowych państw członkowskich i zmieniające postanowienia Konwencji z Schengen (Dz.Ur. UE nr L 29/3 z dnia 3 lutego 2007 r.).

BIBLIOGRAFIA

1. *Metodologia badań reprezentacyjnych w GUS, Prace Komisji Matematycznej*, Biblioteka Wiadomości Statystycznych, GUS, Warszawa 1979.
2. *Problemy badań statystycznych metodą reprezentacyjną*. Biblioteka Wiadomości Statystycznych, GUS Warszawa 1989.
3. *Wydatki podróżnych i handel przygraniczny – Badanie przedpilotażowe. Raport z trzeciej misji, 19-21 lutego 2001*, EUROSTAT 2001.
4. *Wydatki podróżnych i handel przygraniczny. Raport końcowy z badania przedpilotażowego*, EUROSTAT 2001.
5. Wywiół J., *Statystyczna metoda reprezentacyjna w badaniach ekonomicznych*. Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice 1992.
6. Zasepa R., *Metoda reprezentacyjna*. PWN, Warszawa 1972.
7. Zasepa R., *Zarys metody reprezentacyjnej*. Biblioteka Wiadomości Statystycznych. Warszawa 1991.
8. Rozporządzenie (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie ustalenia wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), (Dz.Urz.UE nr L 154 z 21 czerwca 2003 r., z późn. zm.).
9. Rozporządzenie nr 1931/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. ustanawiające przepisy dotyczące małego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach lądowych państw członkowskich i zmieniające postanowienia Konwencji z Schengen (Dz.Urz.UE nr L 29/3 z dnia 3 lutego 2007 r.).
10. Rozporządzenie Rady EWG nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny (Dz.Urz.UE nr L 302 z 19 października 1992 r. z późn. zm.).
11. Ustawa o Karcie Polaka z dnia 7 września 2007 r. (DzU z dnia 28 września 2007 r., nr 180, poz. 1280 z późn. zm.).
12. Ustawa o statystyce publicznej z dnia 29 czerwca 1995 r., (DzU z 1995 r. nr 88, poz. 439 z późn. zm.).

ZAŁĄCZNIKI

1. Wzory ankiet.
2. Oszacowane ogólnej wartości wydatków i średnich błędów kwadratowych w badaniu obrotów towarów i usług na granicy polsko-ukraińskiej w III i IV kwartale 2008 r.
3. Lista zmiennych wraz z symbolami.
4. Wykaz publikacji.
5. Informacja sygnałna z wynikami badania obrotów towarów i usług za IV kwartał 2008 r.

Badanie obrotów towarów i usług w ruchu granicznym

Szanowni Państwo!
GUS prowadzi anonimowe badanie wydatków dokonanych za granicą przez Polaków stale zamieszkujących w Polsce.
 Zwracamy się uprzejmie z prośbą o wypełnienie ankiety. Podane informacje służą wyłącznie celom badawczym.

ANKIETA PL 2009

Data	Przejście graniczne	Sposób przekroczenia granicy (zakreślić właściwą odpowiedź)
		1. pieszo, 2. zmotoryzowany, 3. koleją

I. KRAJ POBYTU ZA GRANICĄ		
II. GŁÓWNY CEL POBYTU ZA GRANICĄ (zakreślić właściwą odpowiedź): 1. dokonanie zakupów, 2. turystyka, 3. praca najemna, 4. praca na własny rachunek/prowadzenie interesów, 5. nauka, 6. odwiedziny, 7. leczenie, 8. inne		
III. LICZBA OSÓB POWRACAJĄCYCH DO POLSKI	wspólnie podróżujących i ponoszących wydatki	
IV. CZAS POBYTU ZA GRANICĄ (liczba dni)		
V. KWOTA WYDANA NA ZAKUP:		ZŁ
1. TOWARÓW ŻYWNOŚCIOWYCH OGÓŁEM		
1.1. warzyw, owoców i ich przetworów		
1.2. wyrobów cukierniczych		
1.3. kawy, herbaty, kakao i napojów bezalkoholowych		
1.4. pozostałych towarów żywnościowych (w tym)		
2. NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH		
3. WYROBÓW TYTONIOWYCH		
4. TOWARÓW NIEŻYWNOŚCIOWYCH OGÓŁEM		
4.1. odzieży i obuwia		
4.2. artykułów do wystroju mieszkań		
4.3. części i akcesoriów do środków transportu		
4.4. paliwa		
4.5. pozostałych towarów nieżywnościowych (w tym)		
5. POZOSTAŁE WYDATKI ZWIĄZANE Z POBYTEM ZA GRANICĄ OGÓŁEM		
w tym na opłacenie: 5.1. noclegu		
5.2. usług gastronomicznych		
5.3. usług leczniczo-rehabilitacyjnych		
VI. W JAKIEJ ODLEGŁOŚCI OD GRANICY DOKONANO ZAKUPÓW w km		
VII. PROSZĘ PODAĆ ODLEGŁOŚĆ ZAMIESZKANIA W POLSCE OD GRANICY w km		
VIII. JAK CZĘSTO PAN/I PRZEKRACZA GRANICĘ POLSKO-UKRAIŃSKĄ? (zakreślić właściwą odpowiedź): 1. kilka razy dziennie, 2. codziennie, 3. kilka razy w tygodniu, 4. kilka razy w miesiącu, 5. kilka razy w roku lub rzadziej		

DZIĘKUJEMY ZA WYPEŁNIENIE ANKIETY

Ankieter: Nr ankiety:

Badanie obrotów towarów i usług w ruchu granicznym

Szanowni Państwo!
GUS prowadzi anonimowe badanie wydatków dokonanych przez cudzoziemców w naszym kraju.
Zwracamy się uprzejmie z prośbą o wypełnienie ankiety. Podane informacje służą wyłącznie celom badawczym.

ANKIETA C 2009

Data	Przejście graniczne	Sposób przekroczenia granicy (zakreślić właściwą odpowiedź)
		1. pieszo, 2. zmotoryzowany, 3. koleją

I. KRAJ ZAMIESZKANIA (STAŁEGO POBYTU)		
II. GŁÓWNY CEL WIZYTY W POLSCE (zakreślić właściwą odpowiedź): 1. dokonanie zakupów, 2. turystyka, 3. praca najemna, 4. praca na własny rachunek/prowadzenie interesów, 5. nauka, 6. odwiedziny, 7. tranzyt, 8. leczenie, 9. inne		
III. LICZBA OSÓB OPUSZCZAJĄCYCH POLSKĘ	wspólnie podróżujących i ponoszących wydatki	
w tym POSIADAJĄCYCH KARTĘ POLAKA		
IV. CZAS POBYTU (liczba dni)		
V. KWOTA WYDANA NA ZAKUP:		ZŁ
1. TOWARÓW ŻYWNOŚCIOWYCH OGÓŁEM		
1.1. mięsa i wyrobów mięsnych		
1.2. produktów mleczarskich i tłuszczów jadalnych		
1.3. warzyw, owoców i ich przetworów		
1.4. kawy, herbaty, kakao i napojów bezalkoholowych		
1.5. produktów zbożowych i wyrobów cukierniczych		
1.6. pozostałych towarów żywnościowych (w tym		
2. TOWARÓW NIEŻYWNOŚCIOWYCH OGÓŁEM		
2.1. odzieży i obuwia		
2.2. artykułów do wystroju mieszkań		
2.3. materiałów budowlanych		
2.4. sprzętu gospodarstwa domowego i RTV		
2.5. środków czystości i artykułów kosmetyczno-toaletowych		
2.6. części i akcesoriów do środków transportu		
2.7. paliwa		
2.8. pozostałych towarów nieżywnościowych (w tym		
3. POZOSTAŁE WYDATKI ZWIĄZANE Z POBYTEM W POLSCE OGÓŁEM		
w tym na opłacenie: 3.1. noclegu		
3.2. usług gastronomicznych		
3.3. usług leczniczo-rehabilitacyjnych		
VI. W JAKIEJ ODLEGŁOŚCI OD GRANICY DOKONANO ZAKUPÓW w km		
VII. PROSZĘ PODAĆ ODLEGŁOŚĆ ZAMIESZKANIA OD GRANICY w km		
VIII. JAK CZĘSTO PAN/I PRZEKRACZA GRANICĘ POLSKO-UKRAIŃSKĄ? (zakreślić właściwą odpowiedź): 1. kilka razy dziennie, 2. codziennie, 3. kilka razy w tygodniu, 4. kilka razy w miesiącu, 5. kilka razy w roku lub rzadziej		

DZIĘKUJEMY ZA WYPEŁNIENIE ANKIETY

Ankieter: Nr ankiety:

**OSZACOWANIE OGÓLNEJ WARTOŚCI WYDATKÓW I ŚREDNICH BŁĘDÓW
KWADRATOWYCH W BADANIU OBROTÓW TOWARÓW I USŁUG NA
GRANICY POLSKO-UKRAIŃSKIEJ W III I IV KWARTALE 2008 R.**

Oszacowanie ogólnej wartości wydatków

Podstawę opracowania wyników stanowią dane z badania ankietowego Polaków powracających do kraju i cudzoziemców opuszczających Polskę na przejściach granicznych województw podkarpackiego i lubelskiego w III i IV kwartale 2008 r. oraz dane Straży Granicznej o liczbie Polaków i cudzoziemców, którzy przekroczyli granicę polsko-ukraińską w tym okresie.

Oszacowane wartości wydatków ogółem poniesionych przez Polaków powracających do kraju i cudzoziemców opuszczających Polskę w III i IV kwartale 2008 roku zawiera tabela 1.

Tabela 1. Wartość wydatków ogółem poniesionych przez Polaków powracających do kraju i cudzoziemców opuszczających Polskę według przejść granicznych i rodzaju ruchu w III i IV kwartale 2008 r.

Przejście graniczne	Respondenci ¹	Estymowane wydatki w zł	
		III kwartał	IV kwartał
Województwo podkarpackie			
Korczowa - drogowe	P	16 316 524	10 362 396
Korczowa - drogowe	C	102 174 583	127 266 191
Krościenko - drogowe	P	35 771 573	28 063 909
Krościenko - drogowe	C	4 058 706	3 712 690
Krościenko - kolejowe	P	656 842	486 755
Krościenko - kolejowe	C	367 583	637 391
Medyka - drogowe	P	18 457 666	10 312 297
Medyka - drogowe	C	100 102 277	94 288 480
Medyka - pieszce	P	53 387 226	19 359 172
Medyka - pieszce	C	7 435 655	6 996 027
Przemyśl - kolejowe	P	2 387 680	250 427
Przemyśl - kolejowe	C	7 555 425	8 843 908
Razem	P	126 977 511	68 834 955
Razem	C	221 694 229	241 744 686

¹ C – cudzoziemcy, P – Polacy.

Tabela 1. Wartość wydatków ogółem poniesionych przez Polaków powracających do kraju i cudzoziemców opuszczających Polskę według przejść granicznych i rodzaju ruchu w III i IV kwartale 2008 r. (dok.)

Przejście graniczne	Respondenci ¹	Estymowane wydatki w zł	
		III kwartał	IV kwartał
Województwo lubelskie			
Dorohusk - drogowe	P	28 053 175	22 809 418
Dorohusk - drogowe	C	137 938 819	134 693 524
Dorohusk - kolejowe	P	1 348 166	735 500
Dorohusk - kolejowe	C	2 354 854	5 201 308
Hrebenne - drogowe	P	37 130 791	23 852 248
Hrebenne - drogowe	C	138 504 805	105 801 186
Zosin - drogowe	P	32 938 801	22 014 059
Zosin - drogowe	C	30 314 603	27 247 767
Razem	P	99 470 933	69 411 225
Razem	C	309 113 080	272 943 786
Ogółem granica polsko-ukraińska			
Ogółem	P	226 448 443	138 246 180
Ogółem	C	530 807 309	514 688 473

¹ C – cudzoziemcy, P – Polacy.

Podstawowe statystyki i błędy względne

Na podstawie zebranych ankiet obliczono podstawowe statystyki i szacunek błędów względnych dla wydatków ogółem poniesionych przez Polaków powracających do kraju i cudzoziemców opuszczających Polskę według przejść granicznych i rodzaju ruchu dla III i IV kwartału 2008 r. (tabela 2a i tabela 2b).

Wielkości błędów względnych wydatków ogółem przedstawionych w tabelach 2a i 2b wydają się możliwe do zaakceptowania (nie przekraczają 15,5%), jedynie dla przejść kolejowych w niektórych przypadkach błędy względne są dość duże (7,2% - 97,9%). Ten fakt oraz specyfika badań na przejściach kolejowych spowodowały konieczność indywidualnego podejścia do szacowania wydatków na tych przejściach.

Tabela 2a. Podstawowe statystyki i błędy względne dla wydatków ogółem poniesionych przez Polaków powracających do kraju i cudzoziemców opuszczających Polskę według przejść granicznych i rodzaju ruchu w III kwartale 2008 r.

Przejście graniczne	Respondenci ¹	Liczebność próby	Średnia	Przedział ufności -95,0% średniej	Przedział ufności +95,0% średniej	Odchylenie standardowe	Przedział ufności -95,0% odchylenia standardowego	Przedział ufności +95,0% odchylenia standardowego	Błąd standardowy średniej	Błąd względny
Korczowa - drogowe	P	1 710	175,47	158,91	192,03	349,17	337,85	361,28	8,44	9,4%
Korczowa - drogowe	C	2 305	555,76	510,97	600,54	1 096,39	1 065,63	1 128,99	22,84	8,1%
Krościenko - drogowe	P	3 855	132,24	129,58	134,90	84,25	82,41	86,18	1,36	2,0%
Krościenko - drogowe	C	378	286,07	252,41	319,72	332,76	310,61	358,34	17,12	11,8%
Krościenko - kolejowe	P	188	68,93	63,95	73,91	34,59	31,41	38,49	2,52	7,2%
Krościenko - kolejowe	C	70	126,06	109,88	142,23	67,85	58,17	81,41	8,11	12,8%
Medyka - drogowe	P	1 494	174,19	158,84	189,54	302,52	292,04	313,77	7,83	8,8%
Medyka - drogowe	C	1 970	621,66	565,03	678,30	1 281,66	1 242,85	1 322,99	28,88	9,1%
Medyka - piesze	P	2 628	100,81	86,45	115,17	375,36	365,48	385,79	7,32	14,2%
Medyka - piesze	C	2 186	122,09	104,22	139,96	425,96	413,70	438,98	9,11	14,6%
Przemyśl - kolejowe	P	81	534,04	410,74	657,33	557,60	482,98	659,70	61,96	23,1%
Przemyśl - kolejowe	C	155	494,30	374,02	614,58	758,03	682,00	853,29	60,89	24,3%
Dorohusk - drogowe	P	1 365	224,70	215,99	233,42	164,15	158,21	170,55	4,44	3,9%
Dorohusk - drogowe	C	1 194	782,51	704,32	860,70	1 377,14	1 324,04	1 434,72	39,85	10,0%
Dorohusk - kolejowe	P	20	338,65	130,72	546,58	444,28	337,87	648,90	99,34	61,4%
Dorohusk - kolejowe	C	81	105,06	64,30	145,82	184,34	159,68	218,10	20,48	38,8%
Hrebenne - drogowe	P	1 573	230,63	221,51	239,75	184,40	178,17	191,08	4,65	4,0%
Hrebenne - drogowe	C	1 449	962,80	926,10	999,49	712,17	687,15	739,09	18,71	3,8%
Zosin - drogowe	P	1 268	169,45	164,73	174,16	85,58	82,37	89,04	2,40	2,8%
Zosin - drogowe	C	561	924,17	781,38	1 066,95	1 721,78	1 626,58	1 828,90	72,69	15,5%

¹ C – cudzoziemcy, P – Polacy

Tabela 2b. Podstawowe statystyki i błędy względne dla wydatków ogółem poniesionych przez Polaków powracających do kraju i cudzoziemców opuszczających Polskę według przejść granicznych i rodzaju ruchu w IV kwartale 2008 r.

Przejście graniczne	Respondenci ¹	Liczebność próby	Średnia	Przedział ufności -95,0% średniej	Przedział ufności +95,0% średniej	Odchylenie standardowe	Przedział ufności -95,0% odchylenia standardowego	Przedział ufności +95,0% odchylenia standardowego	Błąd standardowy średniej	Błąd względny
Korczowa - drogowe	P	1 450	136,07	129,81	142,32	121,38	117,11	125,96	3,19	4,6%
Korczowa - drogowe	C	2 239	825,60	745,32	905,89	1 937,16	1 882,04	1 995,64	40,94	9,7%
Krościenko - drogowe	P	2 998	131,35	128,60	134,11	76,92	75,03	78,92	1,40	2,1%
Krościenko - drogowe	C	237	227,90	202,10	253,70	201,62	184,96	221,61	13,10	11,3%
Krościenko - kolejowe	P	92	68,95	63,64	74,25	25,62	22,38	29,97	2,67	7,7%
Krościenko - kolejowe	C	97	164,75	130,51	199,00	169,91	148,90	197,88	17,25	20,8%
Medyka - drogowe	P	1 125	137,86	129,78	145,95	138,21	132,73	144,17	4,12	5,9%
Medyka - drogowe	C	1 535	657,44	605,02	709,87	1 047,07	1 011,30	1 085,49	26,73	8,0%
Medyka - piesze	P	2 196	62,45	53,07	71,83	224,22	217,78	231,05	4,78	15,0%
Medyka - piesze	C	1 719	110,93	98,45	123,40	263,62	255,10	272,74	6,36	11,2%
Przemyśl - kolejowe	P	271	157,37	131,55	183,19	215,92	199,14	235,81	13,12	16,4%
Przemyśl - kolejowe	C	855	737,56	661,25	813,87	1 136,91	1 085,46	1 193,52	38,88	10,3%
Dorohusk - drogowe	P	2 082	223,96	210,62	237,30	310,34	301,19	320,07	6,80	6,0%
Dorohusk - drogowe	C	1 465	897,26	812,39	982,14	1 656,08	1 598,21	1 718,33	43,27	9,5%
Dorohusk - kolejowe	P	36	260,67	134,59	386,74	372,62	302,22	486,05	62,10	48,4%
Dorohusk - kolejowe	C	87	367,24	7,63	726,85	1 687,27	1 468,43	1 983,37	180,89	97,9%
Hrebenne - drogowe	P	1 931	198,88	192,82	204,93	135,70	131,55	140,12	3,09	3,0%
Hrebenne - drogowe	C	2 004	761,01	732,69	789,34	646,56	627,14	667,22	14,44	3,7%
Zosin - drogowe	P	1 625	146,19	142,30	150,08	79,89	77,24	82,74	1,98	2,7%
Zosin - drogowe	C	855	850,85	729,18	972,52	1 812,61	1 730,58	1 902,86	61,99	14,3%

¹ C – cudzoziemcy, P – Polacy

**LISTA ZMIENNYCH WRAZ Z SYMBOLAMI WYSTĘPUJĄCYCH W BADANIU
OBROTÓW TOWARÓW I USŁUG W RUCHU GRANICZNYM**

ANKIETA PL2009

KTO	P – Polacy
PRZEJSCIE	102462 – Dorohusk, 888801 – Hrebenne, 889002 – Zosin, 609497 – Korczowa, 361608 – Krościenko, 606576 – Medyka, 655391 – Przemysł
RUCH	1 – piesi, 2 – zmotoryzowani, 3 – podróżujący koleją
WOJ	06 – lubelskie, 18 – podkarpackie
KODY_L	kraj pobytu za granicą
CEL	1 – dokonanie zakupów, 2 – turystyka, 3 – praca najemna, 4 – praca na własny rachunek/prowadzenie interesów, 5 – nauka, 6 – odwiedziny, 7 – leczenie, 8 – inne
L_OSOB	liczba osób
CZAS	czas pobytu za granicą
TOW_Z0	kwota wydana na zakup towarów żywnościowych ogółem
TOW_Z1	kwota wydana na zakup warzyw, owoców i ich przetworów
TOW_Z2	kwota wydana na zakup wyrobów cukierniczych
TOW_Z6	kwota wydana na zakup kawy, herbaty, kakao i napojów bezalkoholowych
TOW_Z3	kwota wydana na zakup pozostałych towarów żywnościowych
TOW_Z4	kwota wydana na zakup napojów alkoholowych
TOW_Z5	kwota wydana na zakup wyrobów tytoniowych
TOW_N0	kwota wydana na zakup towarów nieżywnościowych ogółem
TOW_N1	kwota wydana na zakup odzieży i obuwia
TOW_N2	kwota wydana na zakup artykułów do wystroju mieszkań
TOW_N4	kwota wydana na zakup części i akcesoriów do środków transportu
TOW_N5	kwota wydana na zakup paliwa
TOW_N6	kwota wydana na zakup pozostałych towarów nieżywnościowych
POZ_W0	pozostałe wydatki związane z pobytem za granicą ogółem
POZ_W1	wydatki na opłacenie noclegu
POZ_W2	wydatki na opłacenie usług gastronomicznych
POZ_W3	wydatki na opłacenie usług leczniczo-rehabilitacyjnych
ODL_ZAK	odległość od granicy miejsca dokonania zakupów
ODL_MIE	odległość od granicy miejsca zamieszkania
CZESTOSC	częstotliwość przekraczania granicy 1 – kilka razy dziennie, 2 – codziennie, 3 – kilka razy w tygodniu, 4 – kilka razy w miesiącu, 5 – kilka razy w roku lub rzadziej
TOW_OG	kwota wydana na zakup towarów żywnościowych i nieżywnościowych ogółem
WYD_OG	kwota wydatków ogółem
DZIEN	dzień tygodnia (poniedziałek, wtorek, środa, czwartek, piątek, sobota, niedziela)
KWARTAL	kwartał, za który obliczane są dane
WAGA	waga przypisana

ANKIETA C2009

KTO	C – Cudzoziemcy
PRZEJSCIE	102462 – Dorohusk, 888801 – Hrebenne, 889002 – Zosin, 609497 – Korczowa, 361608 – Krościenko, 606576 – Medyka, 655391 – Przemyśl
RUCH	1 – piesi, 2 – zmotoryzowani, 3 – podróżujący koleją
WOJ	06 – lubelskie, 18 – podkarpackie
KODY_L	kraj zamieszkania (stałego pobytu)
CEL	1 – dokonanie zakupów, 2 – turystyka, 3 – praca najemna, 4 – praca na własny rachunek/prowadzenie interesów, 5 – nauka, 6 – odwiedziny, 7 – tranzyt, 8 – leczenie, 9 – inne
L_OSOB	liczba osób
KARTA	posiadanie Karty Polaka
CZAS	czas pobytu za granicą
TOW_Z0	kwota wydana na zakup towarów żywnościowych ogółem
TOW_Z1	kwota wydana na zakup mięsa i wyrobów mięsnych
TOW_Z2	kwota wydana na zakup produktów mleczarskich i tłuszczów jadalnych
TOW_Z3	kwota wydana na zakup warzyw, owoców i ich przetworów
TOW_Z4	kwota wydana na zakup kawy, herbaty, kakao, i napojów bezalkoholowych
TOW_Z5	kwota wydana na zakup produktów zbożowych i wyrobów cukierniczych
TOW_Z6	kwota wydana na zakup pozostałych towarów żywnościowych
TOW_N0	kwota wydana na zakup towarów nieżywnościowych ogółem
TOW_N1	kwota wydana na zakup odzieży i obuwia
TOW_N2	kwota wydana na zakup artykułów do wystroju mieszkań
TOW_N3	kwota wydana na zakup materiałów budowlanych
TOW_N4	kwota wydana na zakup sprzętu gospodarstwa domowego i RTV
TOW_N5	kwota wydana na zakup środków czystości i artykułów kosmetyczno-toaletowych
TOW_N6	kwota wydana na zakup części i akcesoriów do środków transportu
TOW_N7	kwota wydana na zakup paliwa
TOW_N8	kwota wydana na zakup pozostałych towarów nieżywnościowych
POZ_W0	pozostałe wydatki związane z pobytem za granicą ogółem
POZ_W1	wydatki na opłacenie noclegu
POZ_W2	wydatki na opłacenie usług gastronomicznych
POZ_W3	wydatki na opłacenie usług leczniczo-rehabilitacyjnych
ODL_ZAK	odległość od granicy miejsca dokonania zakupów
ODL_MIE	odległość od granicy miejsca zamieszkania
CZESTOSC	częstotliwość przekraczania granicy 1 – kilka razy dziennie, 2 – codziennie, 3 – kilka razy w tygodniu, 4 – kilka razy w miesiącu, 5 – kilka razy w roku lub rzadziej
TOW_OG	kwota wydana na zakup towarów żywnościowych i nieżywnościowych ogółem
WYD_OG	kwota wydatków ogółem
DZIEN	dzień tygodnia (poniedziałek, wtorek, środa, czwartek, piątek, sobota, niedziela)
KWARTAL	kwartał, za który obliczane są dane
WAGA	waga przypisana

WYKAZ PUBLIKACJI UJĘTYCH W PLANIE WYDAWNICZYM NA ROK 2010

- ***Obroty towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej w 2009 r.***

Charakterystyka:

*Analiza obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej z uwzględnieniem struktury wydatków, odległości od granicy miejsca dokonania zakupów oraz miejsca zamieszkania, celu pobytu za granicą. Informacja o cudzoziemcach posiadających Kartę Polaka przekraczających granicę polsko-ukraińską.
Przekroje: województwa (graniczące z Ukrainą), przejścia graniczne.*

Wersja językowa:

polska, w wersji angielskiej: przedmowa, spis treści, tablice.

Forma wydawnicza:

papier, CD-ROM, Internet.

Częstotliwość:

jednorazowo.

Termin wydania:

czerwiec.

Jednostka autorska:

GUS – US RZESZÓW.

OPRACOWANIA SYGNALNE

- ***Badanie obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej w IV kwartale 2009 r.***

Wersja językowa: *polska.*

Forma wydawnicza: *Internet.*

Częstotliwość: *jednorazowo.*

Termin wydania: *luty.*

Jednostka autorska: *GUS – US RZESZÓW.*

- ***Badanie obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski***

Wersja językowa: *polska.*

Forma wydawnicza: *Internet.*

Częstotliwość: *kwartał.*

Termin wydania: *maj, sierpień, listopad.*

Jednostka autorska: *GUS – US RZESZÓW.*

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Wyniki wstępne

Badanie pilotażowe obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej w IV kwartale 2008 roku

WYNIKI BADANIA

Liczba osób objętych badaniem pilotażowym obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej, z uwzględnieniem tzw. małego ruchu granicznego, w IV kwartale 2008 roku wyniosła **21,5 tys.**, z tego:

- Polacy – **12,2 tys.**, w tym powracający z Ukrainy stanowili około 99%,
- cudzoziemcy – **9,3 tys.**, w tym mieszkańcy Ukrainy stanowili około 99%.

Spośród cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską około 3% posiadało **Kartę Polaka**.

Ruch graniczny osób na granicy polsko-ukraińskiej według danych Straży Granicznej w IV kwartale 2008 r. wyniósł:

- liczba Polaków powracających do Polski – **1110,9 tys.** (o 25,8% mniej niż w III kwartale 2008 r.),
 - liczba cudzoziemców opuszczających Polskę – **726,4 tys.** (o 10,7% mniej niż w III kwartale 2008 r.)
- Wśród osób przekraczających granicę polsko-ukraińską dominowali **zmotoryzowani** – 87,2% cudzoziemców i 66,7% Polaków. Osoby przekraczające badaną granicę **pieszo** stanowiły 8,6% wśród cudzoziemców i 32,2% wśród Polaków, natomiast podróżujący **koleją** odpowiednio 4,1 % i 1,0%.

Wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą przekraczających granicę polsko-ukraińską

Szacunkowa wartość zakupionych w Polsce towarów i usług przez cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską w IV kwartale 2008 roku wyniosła **514,7 mln zł**, natomiast wydatki poniesione za granicą przez Polaków wyniosły **138,2 mln zł**. Wartości te są niższe niż w III kwartale 2008 roku odpowiednio o 3,0% i 39,0%.

W IV kwartale 2008 r. cudzoziemcy wydali o ponad 40% mniej na zakup artykułów do wystroju mieszkań. Mniej środków (o około ¼) przeznaczyli także na zakup odzieży i obuwia oraz na pozostałe wydatki, związane przede wszystkim z usługami noclegowymi i gastronomicznymi. Natomiast więcej środków przeznaczyli na zakup sprzętu gospodarstwa domowego (o ponad 25%), a także na zakup części i akcesoriów do środków transportowych oraz mięsa i wyrobów mięsnych (w obu grupach wzrost o ponad 11%).

Na znaczny spadek wydatków Polaków wpłynęło kilka czynników. Istotną rolę odegrało wprowadzenie od 1 grudnia 2008 roku nowych przepisów zmieniających normy ilościowe w przywozie¹. Ograniczyły one ilość wwożonych do Polski (w transporcie innym niż lotniczy lub morski), zwolnionych z akcyzy, wyrobów tytoniowych. Według przepisów obowiązujących do końca listopada 2008 roku można było przywieźć 200 sztuk papierosów, a od 1 grudnia 2008 r. limit został zmniejszony do 40 sztuk. Zmiana przepisów wywołała protesty osób trudniących się handlem przygranicznym, w szczególności na przejściu granicznym w Medyce. Protestujący kilka dni pikietowali na tamtejszym przejściu i blokowali zarówno ruch pieszy jak i samochodowy.

Ponadto, w grudniu 2008 roku ukraińskie służby graniczne zaczęły egzekwować przepisy regulujące długość pobytu obywateli polskich na terytorium Ukrainy². W myśl tych przepisów łączny czas pobytu obywateli państwa polskiego na Ukrainie (bez konieczności posiadania przez nich wiz) nie może przekraczać 90 dni w półroczu. Polacy, którzy często przekraczali granicę polsko-ukraińską, otrzymali czasowy (1 lub 3 miesięczny) zakaz wejścia-wjazdu na terytorium naszego sąsiada.

Wprowadzenie zastrzonych przepisów oraz działania strony ukraińskiej przyczyniły się do gwałtownego **spadku ruchu granicznego Polaków**. Najbardziej widoczny był on na przejściu w Medyce, gdzie wśród przekraczających granicę dominują piesi. W grudniu ruch graniczny Polaków był tam blisko o 80% mniejszy niż w listopadzie 2008 roku.

Spadek ruchu granicznego Polaków wpłynął na poziom ich wydatków za granicą. W IV kwartale 2008 roku Polacy powracający do kraju wydatkowali za granicą mniej środków, w porównaniu z poprzednim kwartałem zarówno na zakup towarów jak i usług. Wydatki na towary najbardziej spadły w przypadku paliw (o 33,6%), wyrobów tytoniowych (o 24,7%), odzieży i obuwia (o 22,9%), napojów alkoholowych (o 19,5%) oraz wyrobów cukierniczych (o 18,0%). Polacy znacznie mniej środków – bo o ponad 70% – przeznaczyli na pozostałe wydatki, w tym na noclegi i usługi gastronomiczne (spadek w porównaniu z III kwartałem 2008 roku odpowiednio o 82,9% i o 79,8%). Popyt na tego rodzaju usługi był wyższy w III kwartale, podczas miesięcy letnich. W okresie październik-grudzień 2008 roku mniej (o 57%) Polaków przekroczyło granicę w celach turystycznych, a więc i korzystało z wymienionych usług. Jednakże w porównaniu z cudzoziemcami, Polacy nadal wydawali na usługi za granicą relatywnie więcej – udział wydatków na usługi w wydatkach Polaków był 3,5 razy większy niż w przypadku cudzoziemców.

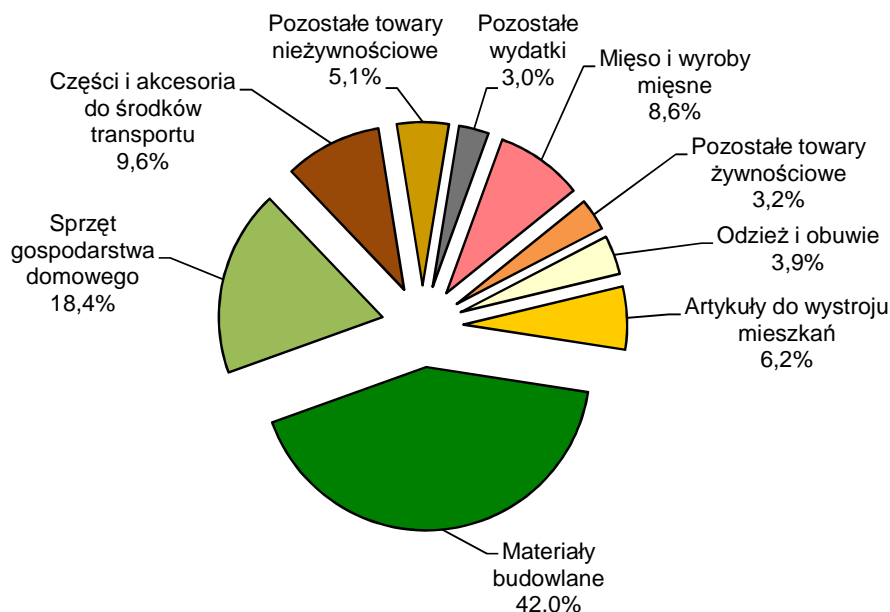
Średnie wydatki cudzoziemców w Polsce ukształtowały się na poziomie około 708 zł, natomiast Polaków za granicą około 124 zł. Przeciętnie cudzoziemiec wydawał najwięcej na materiały budowlane – 298 zł, sprzęt gospodarstwa domowego – 130 zł oraz części i akcesoria do środków transportu – 68 zł. Natomiast Polak przeciętnie wydawał najwięcej na paliwo – 59 zł, napoje alkoholowe – 14 zł i wyroby tytoniowe – 13 zł.

W strukturze wydatków cudzoziemców dominowały, podobnie jak w III kwartale 2008 roku, wydatki na towary nieżywnościowe – 85,2%. Na towary żywnościowe przypadło 11,8% ogółu wydatków, a na pozostałe wydatki (na usługi) – 3,0%, w tym wydatki na noclegi stanowiły 1,3% i na usługi gastronomiczne – 1,6%. Wśród artykułów nieżywnościowych największym zainteresowaniem cieszyły się materiały budowlane, sprzęt gospodarstwa domowego oraz części i akcesoria do środków transportu, a z towarów żywnościowych najczęściej kupowano mięso i wyroby mięsne (wykres 1).

¹ Dyrektywa Rady 2007/74/WE z dnia 20 grudnia 2007 roku w sprawie zwolnienia towarów przywożonych przez osoby podróżujące z państw trzecich z podatku od wartości dodanej i akcyzy (Dz.Urz.UE nr L 346, s. 6); Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 27 listopada 2008 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie zwolnień od podatku akcyzowego (Dz.U nr 210, poz. 1323, z dnia 28 listopada 2008 r.).

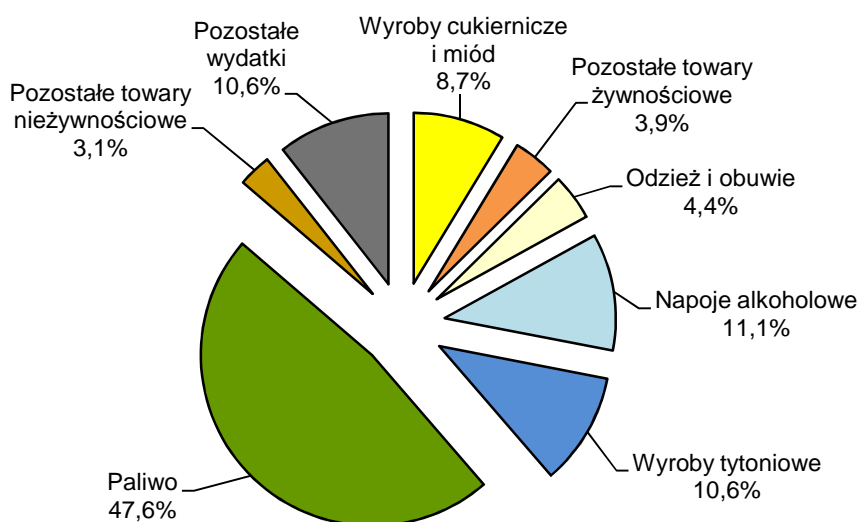
² Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o zasadach ruchu osobowego z dnia 30 lipca 2003 r. (MP z 2003 r., nr 56 poz. 878, z późn. zm.).

Wykres 1. Struktura wydatków poniesionych w Polsce przez cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską

W strukturze wydatków Polaków powracających do kraju przeważały wydatki na zakup towarów nieżywnościowych (55,1%), a w szczególności na zakup paliwa. Wydatki na towary żywnościowe stanowiły 12,6% ogółu wydatków poniesionych przez Polaków. Znaczący udział miały również wydatki na napoje alkoholowe oraz wyroby tytoniowe. Spośród artykułów żywnościowych najczęściej kupowano wyroby cukiernicze. Pozostałe wydatki to przede wszystkim opłaty za usługi gastronomiczne – 3,6% oraz noclegi – 2,6% (wykres 2).

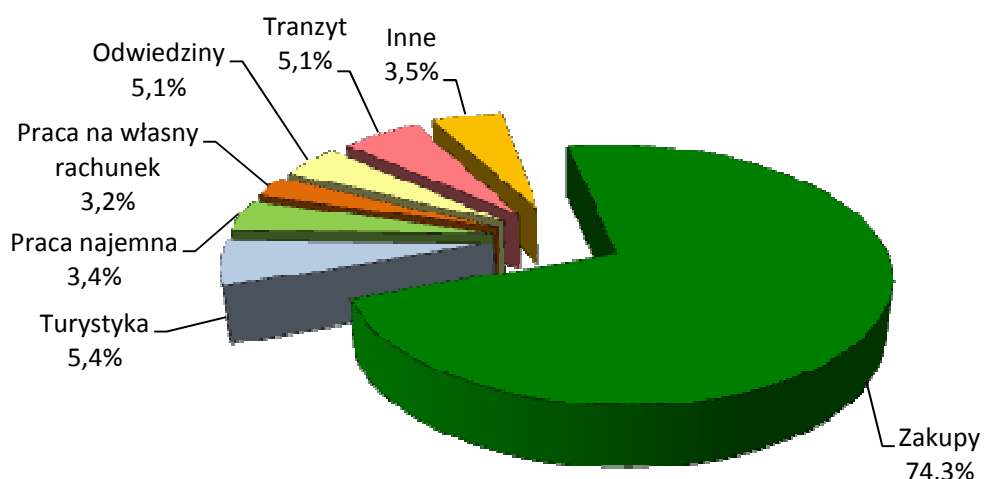
Wykres 2. Struktura wydatków poniesionych za granicą przez Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską

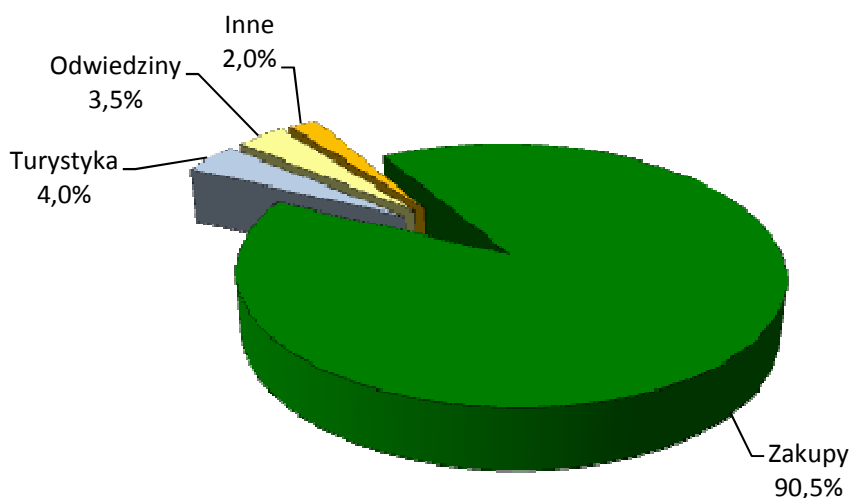
Struktura cudzoziemców i Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską według celu wizyty

Najczęstszym celem przyjazdu cudzoziemców do Polski było dokonanie zakupów (podobnie jak w III kwartale 2008 r.), następnie praca, turystyka, tranzyt oraz odwiedziny (wykres 3). Dokonanie zakupów było również dominującym celem wyjazdu za granicę Polaków (wykres 4). Polacy wyjeżdżali także w celach turystycznych i w odwiedziny, chociaż liczba tych osób w porównaniu z poprzednim kwartałem była prawie o połowę mniejsza.

Wykres 3. Struktura cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską według celu wizyty w Polsce

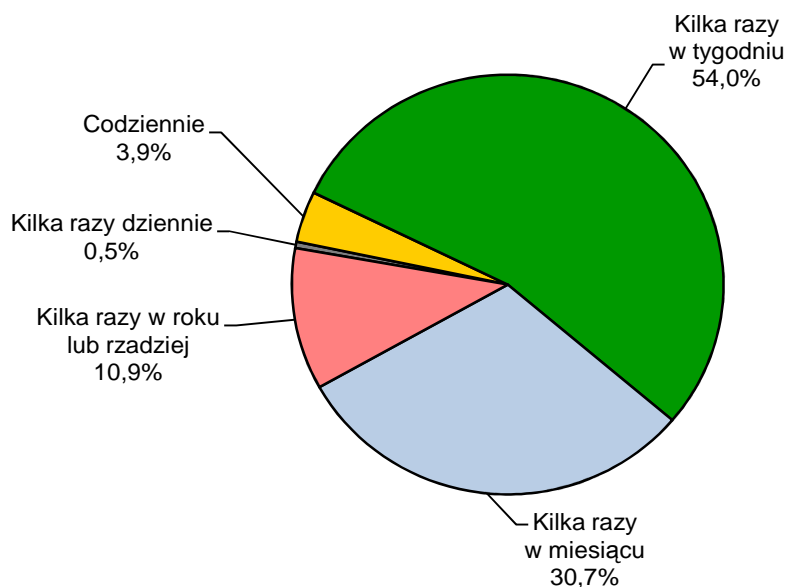
Wykres 4. Struktura Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską według celu pobytu za granicą

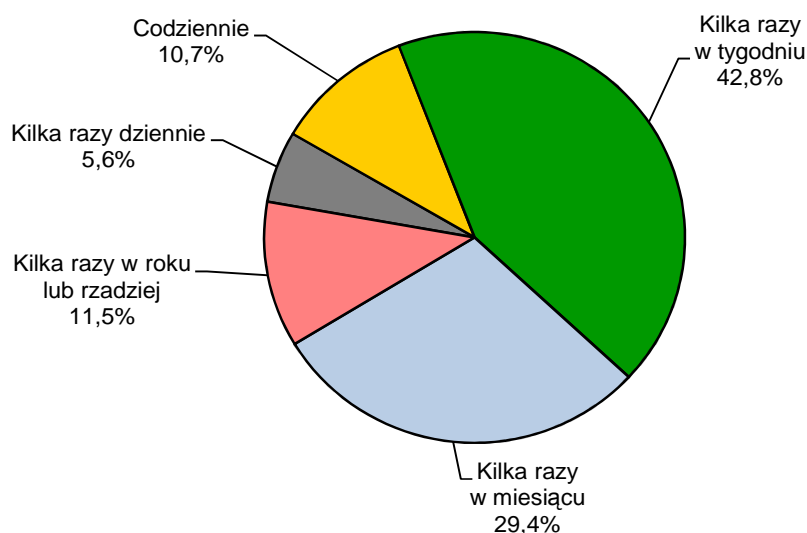
Częstotliwość przekraczania granicy polsko-ukraińskiej przez Polaków i cudzoziemców

Najwięcej osób objętych badaniem zarówno wśród cudzoziemców (ponad połowa) jak i Polaków (2/5) przekraczało granicę kilka razy w tygodniu. Mniej niż 1/3 cudzoziemców i Polaków przekraczała granicę kilka razy w miesiącu. Najmniejszy odsetek wśród badanych cudzoziemców i Polaków stanowiły osoby przekraczające granicę kilka razy dziennie. Szczegółową strukturę według częstotliwości przekraczania granicy w IV kwartale 2008 r. zaprezentowano na wykresach 5 i 6.

Wykres 5. Struktura cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską według częstotliwości przekraczania granicy

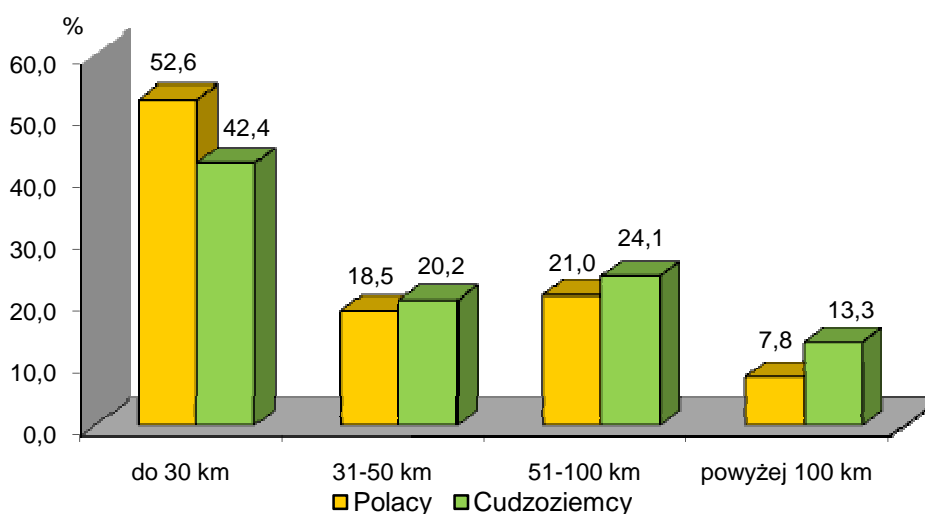
Wykres 6. Struktura Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską według częstotliwości przekraczania granicy

Delimitacja obszaru oddziaływania granicy

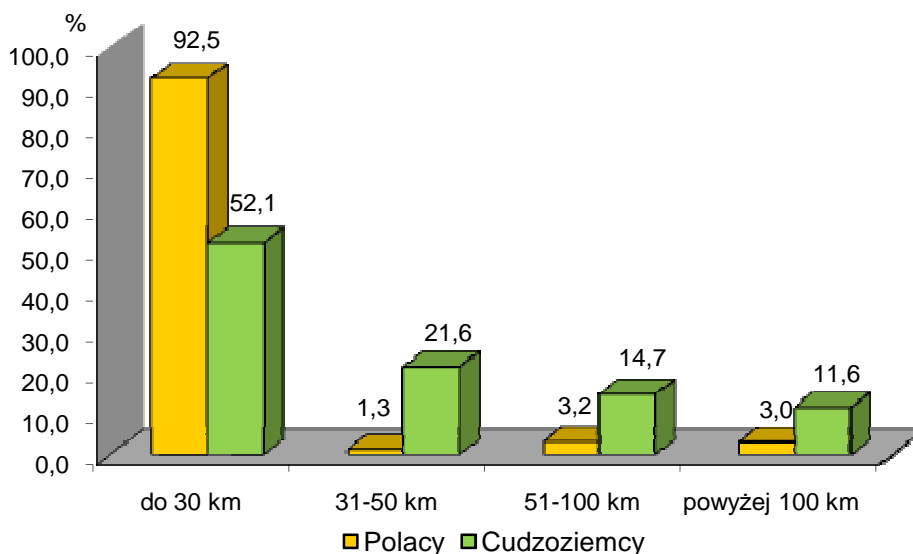
Przekraczający granicę polsko-ukraińską cudzoziemcy, podobnie jak i Polacy, byli najczęściej mieszkańcami miejscowości zlokalizowanych w odległości do 50 km od granicy – 62,6% cudzoziemców i 71,1% Polaków, przy czym ponad 2/5 cudzoziemców i połowa Polaków mieszkała w pasie do 30 km. Natomiast w odległości powyżej 100 km od granicy zamieszkiwało ponad 13% cudzoziemców i niecałe 8% Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską, a powyżej 170 km mieszkało prawie 9% cudzoziemców i ponad 4% Polaków (wykres 7).

Wykres 7. Struktura Polaków i cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską według odległości miejsca zamieszkania od granicy

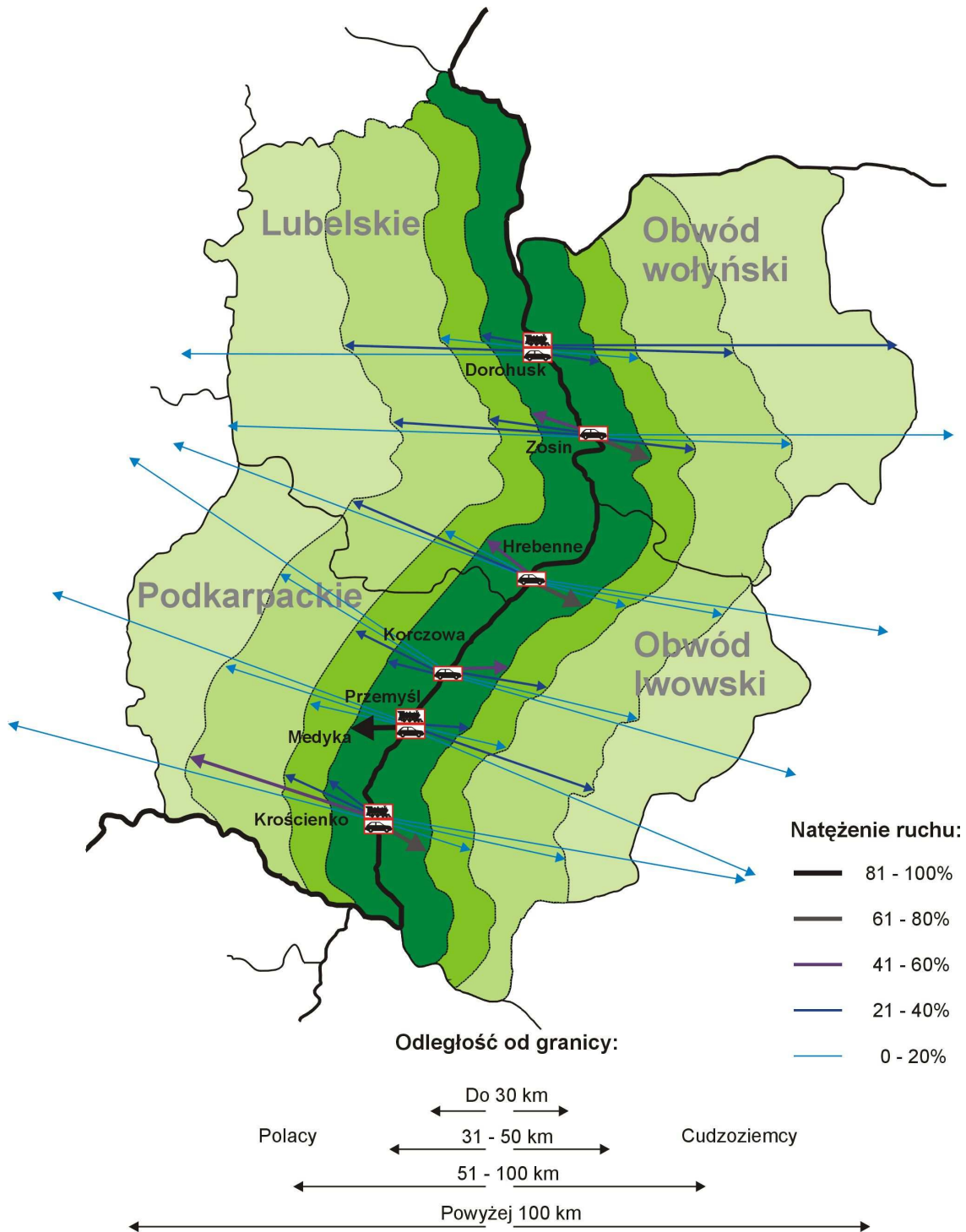
Przekraczający granicę cudzoziemcy oraz Polacy najchętniej dokonywali zakupów w odległości do 50 km od granicy – 73,7% cudzoziemców i aż 93,8% Polaków. Z kolei w odległości powyżej 100 km zakupów dokonywał prawie co dziesiąty cudzoziemiec i tylko 3% Polaków (wykres 8).

Wykres 8. Struktura Polaków i cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską według odległości miejsca dokonania zakupów od granicy

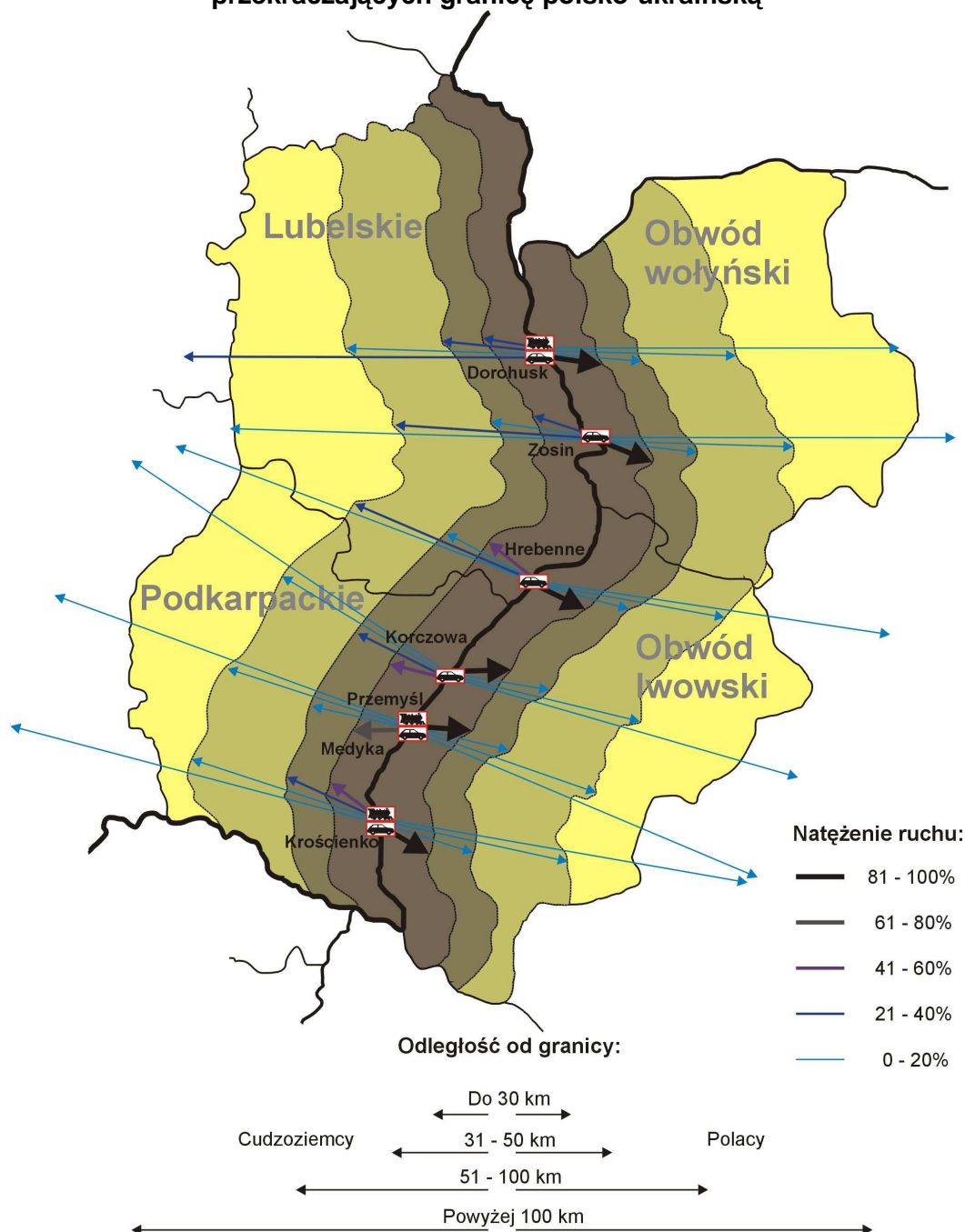
Na podstawie wyników badania ankietowego za III i IV kwartał 2008 r. na przejściach na granicy polsko-ukraińskiej, przy uwzględnieniu odległości od granicy miejsca zamieszkania oraz miejsca dokonania zakupów, dokonano wstępnej delimitacji obszarów oddziaływania badanego odcinka granicy (mapy 1 i 2).

Mapa 1. Delimitacja obszarów oddziaływania granicy na podstawie odległości od granicy miejsca zamieszkania Polaków i cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską

Największa liczba cudzoziemców i Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską zamieszkiwała w pasie do 30 km od granicy. Natomiast niewielki odsetek wśród badanych, zarówno Polaków jak i cudzoziemców, mieszkał w odległości powyżej 100 km od granicy.

Mapa 2. Delimitacja obszarów oddziaływania granicy na podstawie odległości od granicy miejsca dokonania zakupów przez Polaków i cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską

Ponad 90% Polaków oraz połowa cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską dokonywała zakupów w odległości do 30 km od granicy. Co piąty cudzoziemiec dokonywał zakupów w pasie 30-50 km od granicy, a co siódmy – w odległości powyżej 100 km od granicy.

PODSUMOWANIE

Wyniki przeprowadzonego badania pilotażowego pozwalają na stwierdzenie, że procesy zachodzące na obszarach transgranicznych mają duże znaczenie dla ich rozwoju społeczno-gospodarczego. Największa intensywność zjawisk związanych z ruchem granicznym występuje na obszarach położonych w pasie do 50 km wzdłuż granicy, o czym świadczy między innymi odsetek podróżujących osób ponoszących wydatki w tym pasie (ponad 70% cudzoziemców i ponad 90% Polaków), jak również fakt, że mieszkańcy miejscowości zlokalizowanych na tym obszarze stanowili zdecydowaną większość wśród przekraczających granicę (ponad 70% Polaków i ponad 60% cudzoziemców).

Wartość nierejestrowanych obrotów towarów w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej (szacunek wstępny według cen bieżących) w III i IV kwartale 2008 r. jest znacząca w relacji z obrotami handlu zagranicznego województw lubelskiego i podkarpackiego oraz Polski:

- Wartość poniesionych wydatków ogółem na zakup towarów przez cudzoziemców w Polsce, deklarujących jako kraj stałego zamieszkania Ukrainę, stanowi około 13% wartości półrocznego eksportu z Polski na Ukrainę w 2007 roku. Relacja ta kształtuje się na zbliżonym poziomie jak w 2002 roku. Należy zaznaczyć, że w latach 2002-2007 wartość eksportu z Polski na Ukrainę zwiększyła się ponad trzykrotnie, a liczba cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską zmniejszyła się w tym okresie o około 10%. Natomiast po wejściu Polski do strefy Schengen ich liczba zmniejszyła się prawie o połowę.
- Wartość poniesionych wydatków ogółem na zakup towarów przez Polaków za granicą, deklarujących jako kraj pobytu Ukrainę, stanowi około 12,5% wartości półrocznego importu do Polski z Ukrainy w 2007 r. Relacja ta jest prawie 9 razy wyższa niż w 2002 r., przy czym wartość importu w latach 2002-2007 wzrosła ponad dwukrotnie, a liczba Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską w tym okresie wzrosła pięciokrotnie.

Warto zaznaczyć, że wartość zakupów towarów dokonanych przez cudzoziemców w Polsce (przede wszystkim w województwach lubelskim i podkarpackim) przekraczających granicę polsko-ukraińską w III i IV kwartale 2008 r. w cenach bieżących stanowiła około 5,9% półrocznej wartości sprzedaży detalicznej tych województw w 2007 r.

Należy dodać, że po wejściu w życie z dniem 1 grudnia 2008 roku przepisów ograniczających normy ilościowe niektórych towarów wwożonych do Polski (bez dodatkowych opłat), zmniejszyła się liczba wyjazdów Polaków na Ukrainę, a tym samym wysokość wydatków ponoszonych tam przez nich.